

ZIDOV

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILLICA BROJ 31 III. KAT.
RUKOPISI SE NE VRACAJU.

PREPLATA: GODIŠNJE K 120, POLUGOD. K 60, ČETVRTGOD.
K 30, POJEDINI BROJ K 4.—

IZLAZI SVAKOG PETKA.

Dr. Hugo Spitzer

(Prigodom dvadesetpetgodišnjice predsjednikovanja u jevrejskoj bogoštovnoj općini u Osijeku.)

Dana 24. siječnja o. g. podićit će se jevrejska općina u Osijeku time, da iđi dvadeset i pet godina stoji na čelu dr. Hugo Spitzer. Citavo jevrejstvo Jugoslavije, koje je nedavno na kongresu Saveza Općina izabralo dra. Spitzera pravakom svojega predstavnštva, sačeštovati će kod ove slave, a Jevreji izvan naše kraljevine, koji su rame uz rame s njim radili za jevrejsku stvar, će stitati će Jevrejima Jugoslavije, da djeliće u njihovoj sredini.

Citavo djelo dra. Hugona Spitzera proškano je nepatovrenom i iskonskom ljubavi za jevrejstvo. Davno prije nego što se razmahao mladojevrejski pokret, on je kao vodja svoje općine visoko nosio stijeg jevrejske samosvijesti i obnove jevrejskih vrednota, te je prema zahtjevima ovih misli vodilja udesio svoj rad u općini. Stari njegovi općinari, koji pamte početak njegova djelovanja, uvjerenjavaju, da su njegova energija, ljubav za stvar i požrtvovnost i danas isto tako snažni kao i prije dvadeset i pet godina.

Svojoj općini dao je dvoje: snažnu svoju ličnost i vanrednu ustrajnost svojega rada. Sjajna govornička vještina uz sadržajnu dublinu, koncilijsnost i dobrohotno razumijevanje za svaciće tegobe i brige, požrtvovnost u radu za opće interese bez sjenke egoističnog kompromisa, nesmiljena protivština prema nepravdi, bilo komu nanesenoj — sve su to svojstva, koja su učinila, da njegovi općinari u njemu ne poštuju samo svog izabranog predstavnika, nego i oca i savjetnika. Njegovu širokogrudnost i trpežljivost prema načelnim protivnicima najbolje karakterizuju riječi, koje je rekao pozdravnim odaslanjtvima prigodom svoje desetgodišnjice predsjednikovanja:

„Ja bezuvjetno pristajem uz cijonistička načela. Ali jedno Vam obećajem: tako dugo, dok budem stajao kao predsjednik na ovome mjestu, a pretežna većina općine ne bude pristajala otvoreno uz cijonistički pokret, — ne znam, kada će to biti — tako dugo neću nabaciti pripadnost k cijonizmu predmetom raspravljanja, tako dugo neće ovo pitanje uplivati na moj rad kao predsjednika općine.“ Dr. Spitzer ostao je i danas vjeran tome načelu, te je njegova stroga parlamentarnost upravo poslovična u krovovima njegovih načelnih protivnika.

Široka koncepcija njegova duha nije se zadovoljila radom u općini. Dosijedan svome shvaćanju narodnoga jedinstva, on se borio 25 godina, da stvari zakon-

nito predstavništvo Jevreja u svojoj domovini. Savez Jevrejskih Veroispovednih Općina njegovo je djelo, jer rad oko osnutka ovoga Saveza iza prevrata, tek je nastavak njegove borbe za savez općina predratne Hrvatske i Slavonije. Divnom ustrajnošću njegova je borba bila okrunjena uspjehom iza dvadeset i pet godina.

Dr. Hugo Spitzer rodio se 1858. od oca nadrabina, pa je tako upravo sa materinim mlijekom u sebe primio jevrejsku tradiciju. Otač mu dr. Samuel Spitzer (prvi nadrabin osječki), bio je odličan učenjak, te je njegova rasprava „O pismu u različnih naroda“ i danas još cijenjena u naučnim krugovima. Srednju školu svršio je odličnim uspjehom, pa se godine 1876. upisao na pravni fakultet bečke univerze. U isto vrijeme je bio pravnikom u Beču i Teodor Herzl. Iz njegovih studentskih vremena spominje se jedna epizoda, koja nam dobro prikazuje karakterna svojstva mlađoga Spitzera. Dr. Spitzer bio je pravnik u trećem semestru, pa je jednom na večer prelazeći preko dunavskog kanala opazio jednu djevojčicu, gdje se utaplja. Bez preomišljivanja skočio je u vodu, da spasi djevojku, koja si je sama htjela skončati život. Spašena djevojka bila je sedamnaestgodišnja Jevrejka. Za ovaj čin dobio je odlikovanje.

Godine 1884. otvorio je u svom rođnom gradu odvjetničku pisarnu, a 1897. izabran je predsjednikom jevrejske bogoštovne općine. Cijelom svojom spremom i predanošću k jevrejskoj stvarbaci se odmah na posao. Izradio je općinski statut, koji je s jedne strane imao osigurati autonomiju općine, jer onda još nije bilo ovo pitanje zakonski utvrđeno, a s druge strane uredjivao je pravednim socijalnim razumijevanjem nutarnje prilike općine, naročito općinskih službenika. Osobitu pažnju posvetio je jevrejskoj školi, pa je nastojao da u njoj skladno spoji naučanje jevrejskoga znanja sa zahtjevima moderne pedagogike. U tu svrhu proveo je potpunu reformu tadašnje konfesionalne škole. Dom jevrejske općine u Osijeku sazdan je njegovom inicijativom i nastojanjem. Kao onda, tako još i danas posvećuje veliki dio svoga vremena općinskim poslovima.

Čim je postao predsjednikom općine, potaknuo je misao, da se stvari Savez sviju općina Hrvatske i Slavonije, koji bi bio zakoniti predstavnik i tumač opravdanih težnja jevrejstva kraljevine. U tom cilju pregovarao je s tadašnjim predsjednikom zagrebačke općine gradit. Josipom Siebenscheinom, koji je tu stvar držao neprovjedivom. No dr. Spitzer nije popustio. God. 1898. i opet ponovo 1899.

on opet traži od zagrebačke općine, da kao prva općina u kraljevini uzradi oko ostvarenja saveza. Ova nastojanja dra. Spitzera izjalonjila su se uvjek radi duha, koji je onda vladao u zagrebačkoj općini. God. 1904., kad je počeo rad oko uređenja interkonfesionalnih odnosa u krilu zemaljske vlade, a bez pitanja ili saradnje Jevreja, opet vidimo, gdje dr. Spitzer energično traži od zagrebačke općine, da ustane na obranu jevrejskih interesa. Opet bez uspjeha. God. 1909. uspjelo mu je u sporazumu s g. Siebenscheinom sazvati predstavnike općina u skupštinu, koja se održala u Zagrebu, a već prije toga izradio je osnovu za statut saveza. Uslijed izigravanja i pasiviteta od strane tadašnjeg predstojnika zagrebačke općine i opet je akcija dospjela na mrtvu točku. Međutim je došao rat i prevrat. Dr. Spitzer opet započinje akciju, a Jevreji iz svih krajeva Jugoslavije radosno je prihvaćaju u ispravnim razumijevanju jevrejskih interesa. U julu 1919. zaključuju predstavnici sviju općina Jrgoslavije na kongresu u Osijeku osnutak saveza, a u novembru 1921. sastaje se i za potvrdi statuta po ministarstvu prvi kongres Saveza Jevrejskih Općina, te izabire dra. Spitzera svojim predsjednikom.

Nastojao sam u glavnim crtanama prikazati djelovanje dra Spitzera kao predstojnika svoje općine. Ostavio sam po strani svu njegovu djelatnost kao cijonističkoga pravaka i radnika za dobro grada Osijeka, pravnika i promicatelja humanitarnih ustanova, jer bi bilo suviše teško u jednom novinskom članku prikazati sadržaj života jednoga muža, koji se odlikovao gotovo u svim granama javnoga rada, gdje se mogu očitovati čudoredne i socijalne vrline pojedinca. Svijsni Jevreji proslavit će ovu slavu osnutkom „Jaar Jugoslavia“, a svi oni, kojima je dano da uživaju plodove rada svečareva, zaželit će mu, da još dugo djeliće na boljatik jevrejstva.

Dr. Nikola Tolnauer.

Izvješće Saveznog Vijeća

II. dan dne 26. decembra 1921.

U 10 sati prije podne otvara predsjednik III. sjednicu Saveznog Vijeća. Čitaju se naknadno stigli brzozavni pozdravi.

Cita se izvještaj nadzornog odbora, po kojem su revizori pregledali sve račune, te iste našli u potpunom redu.

Predsjedatelj podjeljuje riječ dru. Urbachu prije dnevnoga reda. Govornik navadja, da bi Židove u Vojvodini veoma lako mogli predbiti za cijonistički rad, kad bi im dali smjernice za politički rad. Predlaže, da im se daju smjernice i to za jevrejsku politiku, jer to je polje, na kojemu možemo da ujedinimo sve Židove Vojvodine, jer su na tom pitanju svi zainteresirani. Gleda mjesnih organizacija predlaže, da se kod reorganizacije istih uzmu u obzir žene i dje-

vojke, jer su iste osobito podesne za sabirni rad. Neka im se dadu počasna mjesta, te bi i svi ostali prionuli s većim oduševljenjem za rad. Žene su u istoriji židovskog naroda, kad je bilo potrebe davale veoma rado svoj nakit, da pomognu nevolji židovskog naroda, pa bi bilo uputno, da se poduzme akcija, da i žene dadu svoj maaser u zlatu, davši dio svog nakita, koji im je nepotreban.

Iza toga predsjedatelj podjeljuje riječ dru. Beni Steinu, koji drži

Palestinski referat.

Referent uvodno ističe, da ne može iznijeti čitav materijal, već će se baviti samo onim, što je za nas najpreće i najpotrebitije. Prije svega želi prikazati prilike u Erec Jisraelu. Potsjeća, da je danas Palestina za nas u istinu zatvorena. Imigracija je zabranjena, jer u zemlju može ući samo onaj, koji raspolaže sa 500 funti sterlina ili, koji imade diplomu koje visoke škole, ili kojemu je unapred osigurano zaposlenje u Palestini po tamnošnjem poduzetniku ili kolonisti. Legalnim putem može dakle veoma mali broj ući u Palestinu, dočim nelegalnim putem ne može se tako rekuć nikako ući u zemlju, što je prije ipak bilo moguće. Oni, koji su ušli u zemlju nemaju onog zaposlenja, koje bi trebali imati, jer halucim rade sad na cestama, koje vlada u Palestini poduzima. Engleska vlada investira silu novaca za izgradnju cesta, te zahtjeva u tom pogledu suradnju cijonista. Ako je imigracija obustavljena, to nije samo radi političkih prilika, radi Arapa, nego i radi ekonomskog položaja zemlje. Svjetska bi organizacija mogla poboljšati te prilike, kad bi imala sredstava. Akcija za Keren Hajesod je u toku, pa ako se sakupe tolika sredstva, kolika se očekuju, moći će se popraviti dosadašnji položaj u Palestini. Arapi nisu nacionalno osvješteni, te čitava akcija protiv Židova ne potječe od kakvoga nacionalnog antagonizma, nego su samo nahuškani od nekih, koji se boje konkurenčije. Računa se sa sigurnošću, da će poći za rukom, da će kod prinosa za Keren Hajesod sudjelovati svi židovski krugovi, koji nam blizu stoe, ali su izvan organizacije. Ako ćemo imati sredstva, to će Arapi isto sudjelovati kod izgradnje Palestine (kao n. pr. kod t. zv. »velikog« Rutenbergovog projekta, gdje je njima osigurano sudjelovanje), pa će i to biti neki ekonomski bakšiš. Za s.d je to sve još daleko i postoji tek lijepa nada, da će biti ostvareno.

Gоворili smo mnogo o halucim, pa bi htio, da nekoliko riječi progovorim i o haluckom pokretu.

Istorija halucim je svakom poznata, Ko je pratio razvoj haluckog pokreta zna, da se najprije razvila ideologija haluckstva na istoku. Iz Rusije je pošao početak toga pokreta, gdje su mladi intelligentni ljudi, ponažiše studenti, ostavili svoje studije, te pošli u Erec Jisrael iz čistog idealizma, no ipak pod teškim socijalnim i nacionalnim pritiskom, da postanu ratari i da obraduju svetu zemlju. Tamo se razvio taj pokret elementarnom snagom. No halucpokret razvio se i u nepoželenom smjeru. Uslijed pogroma na svom su lutanju tražili put u Erec Jisrael u nadi, da će tamo naći mira. Mnogi se od njih vraćaju. Ne predbacujemo im, da se vraćaju, da su se razočarali i da šire rdjave glase o prilikama u Palestini. Smatrao sam nužnim, da sve to iz-

nesem, da vidimo i spoznamo, gdje nam valja početi radom i u kojem smjeru ima taj rad da se kreće. Isto tako čist kao i početak, mora da bude čitav haluc-pokret. Treba napuštati svaku filantropiju i obzire prema pojedincima i imati vazdušnu umu, da se tu radi o narodnoj zajednici. Ali Halucpitanje ima i drugu stranu: ekonomsku.

Mi smo htjeli, da Erec Jisrael bude zemlja zdrava, te da zvanja ne budu raspodjeljena tako kao u galatu. Mi smo htjeli, da naselimo ratare te da bude rad kistan za zemlju. S toga smo nastojali, da izobrazimo zemljoradnike. Ekonomski prilike Palestine nisu međutim odgovarale tom nastajanju. Ni radnici, ni ratari ne mogu svi da nadju posla u Palestini, premda su mnogi već dulje vremena u zemlji. Pored svega idealizma uzimaju mnogi kolonisti arapske radnike, jer su isti jeftiniji, a jer se kolonisti bore sa mnogo poteškoća, ne može im se zamjerati, da se služe ekonomskim principima. Ne kritiziram to, jer kod čovjeka, koji se bori sa egzistencijom, ne igraju odlučnu ulogu idealni, već materijalni momenti.

Iza rata je u Erec Jisraelu počela izgradnja tempom i načinom, na koji nismo bili spremni. Osjeća se velika potreba zanatlja, koju potrebu ne zadovoljavaju niti Arapi, a niti doseljenici. Uslijed silnih novogradnja potreba je na kvalificiranim zidarima, limarima itd. Na kongresu u Karlovim Varima tražili su Palestinci, da se dozvoli useljenje u Palestinu bar kvalificiranim zanatljama, jer je velika potreba. Uslijed ovih iskustava trebalo bi izobrazbu onih, koji idu u Erec Jisrael, krenuti na sasvim drugi put, nego što je bio dosadašnji.

Zemljoradnicima nije bila dovoljna izobrazba od godinu dana, koja je izobrazba bila do sada smatrana dovoljnom, jer je to vrijeme potrebno samo da se mlađi ljudi priviknu na težak rad, a никакo nije dostatno, da se dobro izobrazbe u gospodarstvu, zašto je potrebno dulje vremena tako rekuć jedan dio života. Dok naprotiv zanatlja može mnogo brže dovoljno naučiti jedan zanat, da može samostalno raditi.

Kod nas se nije haluc-pokret razvio sam od sebe, elementarnom snagom, nego se je razvio na temelju ideologije naše omladine, ne kao bezuvjetna potreba, nego u najboljem slučaju kao logična konsekvenca jednog naziranja. Svi smo se veselili, kad je stvar bila pokrenuta. Tek joj način nije bio ispravan. Nije smjelo da bude glavno, da možemo kazati u izvješćima, da imade toliko halucim i toliko farma i da toga radi trgnemo ljudi iz zvanja i da od njih tražimo barem odluku za nov život. Trebalo je jasnije prikazati ozbiljnost odluke, vazda upozoriti kako valja samog sebe ispitati i posavjetovati se sa ljudima svoga povjerenja prije no što padne konačna odluka. Da se to učinilo, ne bi doduše imali toliko halucim, ali oni, koji bi se odlučili, bili bi najbolji i za njih bi imali dovoljno sredstava. To valja ispraviti.

Potrebno je, da sada privodimo haluce zanatima. Izobrazba haluca zemljoradnika skopčana je s velikim izdacima, koji nisu rentabilni. Taj način izobrazbe, koji smo do sada vodili, moramo da napustimo po gotovo, kad vidimo, da taj rad nije ko-

ristonosan. Odlučno sam protiv toga, da se već kod početka izobrazbe zanatlja halucim obvezuju, da će useliti i raditi u Erec Jisraelu. Isto tako ne smije se odbor, koji vodi čitavu izobrazbu, obvezati, da će takvog haluca izobraziti sasvim i poslati u Erec Jisrael. Mi možemo poduprati takovog radnika i voditi njegovu čitavu izobrazbu, ali istom nakon izobrazbe im se odlučiti s jedne strane sam haluc, da li je voljan, da ide u Erec Jisrael ili ne, a mi ćemo s druge strane odlučiti, da li je taj radnik sposoban, da li imade volju i odlučnost, da ide u Erec Jisrael. Taj izbor je mnogo lakši kod zanatlja, nego kod zemljoradnika. A u ostalom glede samog useljenja su zanatlje mnogo više pogodovani, jer će svaki zanatlja moći sam za sebe da nadje zaradu i da sebi osigura egzistenciju, dok zemljoradnik mora da u nekoj zajednici nadje svoj opstanak i zanadu.

Glede naših halucim nastojali smo sporazumno sa našim institucijama, da udesimo neki aranžman. Imali smo nade, prvo na kupnju zemljišta po Keren Kajemetu u Emec Jezreelu, a drugo u projekt, što ga je izradio dr. Granowski (»Landmannschaftliche Kolonisation«). Naši halucim nisu i ne mogu biti tako spremni, da mogu samostalno voditi koloniju, te se stoga moraju pridružiti drugim. Keren Kajemet moći će u Emec Jezreelu postepeno naseliti oko 600 kolonista. Pod kolonistom razumjeva se i njegova obitelj. Koji će se kolonisti naseliti, to je prepričeno radničkim organizacijama u Palestini, koji imaju u tom pogledu najviše iskustva. Počelo se već koloniziranjem prvih 300 kolonista. Njihov će rad za sada biti samo priprema zemlje, na kojoj će biti kolonizirani. Na njihovu faktičnu kolonizaciju ne može se pomišljati za sada, jer niti organizacija, niti uprava Keren Kajemeta ne raspolaže s tolikim sredstvima, te se sada očekuju sredstva od agrarnih banaka, koje se osnivaju i od Keren Hajesoda.

Da se u brojkama izrazi potreba kolonizacije navadja se, da je potrebno za jedno naselje od 50 kolonista zemljište od jedno 1500 dunama. Za kupnju toga bilo bi potrebno 15.000 funti, povrh toga još ista svota za gradnje i inventar (odnosno hipotekarni i agrarni kredit u toj vlasnosti).

Za »Landmannschaftliche Kolonisation« po Granowskom upotrijebio bi se sav novac Keren Kajemeta, što ga sakuplja pojedina organizacija, koja bi ovako jedno naselje htjela osnovati. To bi značilo da moramo sakupiti po K. K. onih 15.000 funti, međutim bi zemlja bila predana našim halucim već onda, ako bi sakupili 33%, što bi značilo oko 5000 funti. Kad bi mi htjeli da osnujemo ovako jedno naselje, moralni bi sudeći po dosadašnjim doprinosima za Keren Kajemet sakupljati pet godina, a bili bi obvezani da ostalih 67% sakupimo iza toga u što bržem roku. Izgleda, da je mnogo vremena, ali baš onda bi moguće nadošlo vrijeme za naše halucim, da se time koriste, pošto su u pet godin proučili zemlju i u svakom pogledu dozrijeli, a do onda bit će i institucija da pribave hipotekarni i agrarni kredit, koji je povrh zemljišta za kolonizaciju potreban (banke i Keren Hajesod).

Ali ima nekih posebnih konkretnih zahtjeva, koje je nužno ovdje iznijeti i koji bi mogli služiti kao program za rad u slijedećem razdoblju. Držim, da je beskorisno postavljati prekomjerne zahtjeve ili tražbine za koje unaprijed znamo, da su neostvarive ili stavljati ih samo radi toga, jer su po tekstu milozvučne ili jer su stekle gradjansko pravo u našoj frazeologiji. Ali mi moramo s naše strane sve moguće poduzeti, da se jevrejskoj djeci bar donekle dadne ispravan jevrejski odgoj. Za to postavljam kao II. tezu:

S. C. J. kao vodstvo J. C. O. i svaki pojedini cijonistički radnik, u koliko mu je to moguće, mora nastojati, da Savez jevrejskih vjeroispovjednih općina preko svojih članova (općina) provede temeljnju reformu u jevrejskom školstvu i to:

a) da nastoji, da se u svakom mjestu, gdje je to ikako moguće, osnuje jevrejsku početnu školu.

b) da u već postojećim školama uvede obligatno učenje hebrejskog jezika po jednom savremenom planu,

c) da nastoji, da se u mjestima, gdje nema prilike i mogućnosti za jevrejsku školu, ipak pomoći rabinu i vjeroučitelju dadne jevrejskoj djeci mogućnost, da uče i nauče hebrejski jezik.

d) da se provede savremena reforma naše vjeronaručne nastave u smislu zornog i savremenog poznavanja sa jevrejskom tradicijom i jevrejskim religijskim vrijednotama.

Mi trebamo jevrejskih nastavnika, ne u smislu dosadašnjih, zastarjelih, zakržljalih učitelja, već ljudi, koji će u našu nauku unijeti svježeg duha i novog života. Mi ih nužno trebamo, jer je opasnost velika, da naša djeca izgube svu vezu sa jevrejstvom. Ja poznajem dobar broj naših Jevreja, koji sa žalošću i zebnjom primjećuju otpadanje svoje sopstvene djece i koji ne vide izlaza iz ovog položaja. S toga:

III. Dužnost je S. C. J. da se stavi u kontakt sa svim mjerodavnim faktorima, da se što prije osnuje visoka škola za jevrejske učitelje u ovim zemljama i da ovu akciju moralno i materijalno podupire.

Još jedan zahtjev u pogledu naše hebrejizacije. Spomenuh, da su naši pogledi u prvom redu upereni na našu djecu, od njih ćemo najprije stvoriti hebrajiste. I tu se mora voditi načuna o onoj djeci, koja još nijesu dočaslala školi. Kad već nemamo pravih jevrejskih domova, stvorimo bar umjetne surrogate. S toga:

IV. Treba da se što prije osnuje u jednom većem jevrejskom centru jedan hebrejski dječiji vrt i dječije igralište (zabavište), koje će raditi i u zimskim mjesecima).

I ako je liebrejizacija i briga oko naše djece naša najakutnija kulturna potreba, to su oči svakog javnog jevrejskog radnika poglavito na to uperene, to s tim ipak nije ni iz daleka iscrpljen sav rad na duševnom uravnoteženju i udovoljenju našim kulturnim potrebama. Treba u naš opću život unijeti više jevrejskog sadržaja i jevrejske društvenosti, da se uz mogne uzdržati uzajamna veza u moru asimilantskog faktora, koji na nas upliji. S toga treba u svakom mjestu, gdje imade nekoliko jevrejskih periodica, stvoriti jedno ognjište jevrejskog društvenog života. I opet je poziv uperen u prvom

redu na pojedince, a tek u dalnjem na S. C. J. S toga:

V. U svakom mjestu, gdje je ikako dana prilika, treba urediti jevrejske čitaonice i biblioteke, a dužnost je cijonista dotičnog mjesto, da se pobrinu, da u tim kljetkama unesu života i da u njima prodre savremeni jevrejski duh

Tu je — može bit dato ognjište, ne samo za rasadjivanje jevrejskih vrednota, ne samo mjesto u kojem se može gojiti jevrejska znanost, povijest, literatura, glazba i opća umjetnost, bilo to u obliku periodičnih predavanja ili seminara, nego je tu u prvom redu mjesto, gdje se može očitovati jevrejski život. Ja se vraćam na jednu točku, koju sam uvodno letimice spomenuto: na manifestaciju našeg jevrejskog, čovječjeg dostojanstva. Ne mislim na oficijelne zgode i priredbe, gdje je sve uvijek sjajno i izgladjeno, nego na našu svakodnevnicu. Nama je nužna čistoća u našem običnom životu, nama Jevrejima nužnija nego li ikome drugom. Mi oskudijevamo na ljudima, preko toga fakta se ne može preći. Oskudijevamo na ljudima — ako hoćete — u nekom višem smislu, premda ja u običnom, ispravnom čovjeku ne vidim nikakav viši tip. Tim ljudima, u koliko ih imamo, treba naći mogućnost da oplemenjuju našu sredinu, da iskorijene neke strašne žalosne pojave. Čist čovjek bit će i dobar Jevrejin, a taj je naš kulturni pionir, pa makar ga ne resio nikakav akademski grad.

Jevreji se spreme da konzervišu sve, što je u jevrejstvu od vrijednosti, da traže i kopaju u dubinama našeg života i da izvuku sve ono, što je predajom, životom, običajima postalo specifično jevrejsko i što leži duboko pokopano i neobradjeno. To su neprocjenive kulturne vrednote, koje dolaze do izražaja u našim narodnim pričama, pjesmama, običajima itd. To sve treba sakupiti, zgodno obraditi i sačuvati. Baš naš Savez, koji imade u svojoj sredini veliki broj sefardskih Jevreja, koji obiluju ovim kulturnim spomenicima, ima na tom polju veliku mogućnost rada. S toga:

VI. S. C. J. treba da inicira i podupire sakupljanje naših narodnih kulturnih spomenika t. j. narodnih priča, predaja, pjesama, običaja itd. i da se pobrine, da se taj materijal zgodno svrsta i sačuva.

Tu su opet u prvom redu na djelu pojedinci i napose naša omladina. I toj omladini moram pri koncu još nešto reći. Naša omladina treba za sav taj netom spomenuti rad, ali i za sav svoj ostali duševni rad jedan organ, gdje sve to može javno iznijeti. Treba jedan organ, u kojem će očitovati svu bohu dušu jevrejskog omladinca, bez partajne kraske. Tu mislim na glasilo »Gideon«. Ne da Savez posegne za to neovisno glasilo jevrejske omladine. Ali treba opet naglasiti dužnost naših kulturnih radnika, da svojom moralnom potporom, a svih ostalih, da svojom materijalnom pomoći podignu ovaj list. Možebit, da ćemo od njega imati više koristi no od svih drugih glasila i izdanja, koja služe našem svakodnevnom dosta uskom životu. S toga:

VII. S. C. J. vidi u omladinskom listu »Gideon« jedan moćan kulturni faktor u našem radu oko preporoda jugoslavenskih Jevreja, te smatra za dužnost, da ga se moralno i materijalno podupire.

*

Ja sam pri kraju. Znam, da mi nije uspjelo ni iz daleka ocertati sve što bi morao ovdje iznijeti, znam, da nijesam iznio predloge, koji bi se možebit u prvi mah učinili kao konkretni predmeti rasprave. Ja sam jedno i drugo namjerno učinio. Za širok i svestran referat, zalažeći u tančine i analize, nije ovdje mjesto. Za konkretne predloga manjka baza, jer je slabost Saveza u tom pogledu i suviše očevidna, a da bi se isplatilo o tom povesti riječ. Moja je zadača druga. Ja sam pokušao da Vama, predstavnicima radnog i svijesnog jevrejstva iznesem naše kulturne nužde i da Vama kao pojedincima dovedem pred oči ono, od čega možebit gdjekoši zaklanja pogled. Ja želim, da se u prosudjivanju naših kulturnih nužda dignemo nešto nad našom svakodnevnicom i da širokim pogledom obuhvatimo ono, što u istinu sačinjava bit jevrejstva. Da se uvrstamo u opće jevrejstvo i da iz njega crpimo hrani za naš jevrejski duševni život. Eto Vam u jednoj rečenici suština cijelog razlaganja. Sve drugo je samo put metoda. A ako je naš pogled centriran na ovu široku podlogu, ako smo u stanju da obuhvatimo svu težinu ovog zahtjeva, onda će svaki pojedinac po svojoj mjeri i sposobnosti naći za se mogućnost djelovanja. Savezu je samo dana mogućnost nadziranja, podupiranja i podstrekivanja, ali je žalosno s našim kulturnim životom stalo, ako se čeka da iz onog kruga nokolicine sine sunce našeg preporoda.

Martin Buher je na XII. kongresu govorio o »tešuvi« za nas Jevreje — Cijoniste, o jednom čišćenju naše duše i našeg morala. Ona je nužna na svakom djelu, ali je njezina vrijednost neograničena, kad se govori o našem kulturnom djelovanju. — Jer je samo čistim danom, da djeluju prosvjetljujući i očišćavajući. (Burno odobravanje.)

Predsjedatelj otvara debatu na kulturni referat, te se prvi javlja za riječ nadrabin dr. Wezel (Sarajevo), koji izvadja, da je glavna zadača saveza cijonista u kulturnom pogledu, da uredi školstvo. Potrebna je jedinstvena školska osnova u čitavoj Kraljevini. U tu osnovu treba da savez unese židovski duh. Težište te osnove mora da bude učenje hebrejskog jezika. Formulira svoj predlog onamo, da se obrazuje u sporazumu sa savezom vjeroispovjednih općina komisija pedagoga, koji će imati zadaču, da sastave jedinstvenu naučnu osnovu za pučke škole sa obligatnim nastavnim hebrejskim jezikom.

Nadrabin dr. Levi (Sarajevo) veli, da u slučaju, ako tražimo od države uvađanje hebrejskog jezika, da nam ista neće dozvoliti više nego 2 sata na tjedan, a hebrejizacija potpuno može se provesti jedino kod općinskih škola. Sarajevska općina već radi dulje vremena na hebrejizaciji, a od nas može poći inicijativa da sve općine uvedu hebrejski jezik u svoje škole. Bilo bi od potrebe, da se na svaki način zajedno sa savezom vjeroispovjednih općina izdaju udžbenici.

Dr. Pinto (Sarajevo): Savez Cijonista ne može da radi na hebrejizaciji, jer nema za to dovoljnih sredstava. Naglašuje, da samo pojedinci mogu poraditi na tome, da bi savez mogao izdati odnosno dati inicijativu za izdavanje lista za djece.

Dr. Lich (Zagreb) izjavljuje, da nema što da doda ovome dubokome referatu. Kulturni rad je pozvan Savez jevrejskih vjeroispovjednih općina, da provadja, a mi cijoniste moramo da počićemo, što još treba uraditi, jer jevrejske općine ne će provaditi sve naše programske tačke. Bit će naša dužnost, da ostvarujemo hebrejske tečajeve i da uvađamo dječja igrališta sa isključivom potrebom hebrejskog jezika. Ne možemo sa samim zaključcima da stvaramo

nove činjenice, nego ćemo samo mirnim i ustrajnim radom doći do ostvarenja naših ciljeva. Nije nam i ne smije da nam bude do toga, da svemu našem radu damo svugdje žig cijonistički, nego do toga, da se postignu uspjesi, jer nam je do stvari, a ne do toga, da se oni upisuju nama u zaslugu.

U debati sudjeluju još dr. Urbach (Zemun) i Albert Koen (Mostar), koji potonji predlaže, da se osnuje sekretarijat, ako nije moguće osnovati upravu vaad hahinuh.

Cita se memorandum Makabija, gombalačko-sportskog društva u Zagrebu, po kojem isti daje pobudu, da Savez podupre inicijativu za osnivanje okruga svjetskog židovskog gombalačkog saveza.

Dr. Benau dobiva zaključnu riječ za kulturni referat, koji u kratko reflektira na navode pojedinih govornika.

Na to cita tajnik slijedeće brzovave, koje skupština burnim odobravanjem prima:

Dvorska kancelarija Nieg. Veličanstva

Kralja Aleksandra I.

Beograd.

Cijoniste Kraljevine SHS podastiru sa svoga vijeća u Sarajevu pred uzvišeno pobjedom i slavom ovjenčano Prestolje viteške dinastije Karađorđevića izražaje svoje nepokolebive odanosti i vjernosti.

Dr. Hugo Spitzer, predsjednik.

Zionist Egzekutivne, London.

Cijoniste Jugoslavije sa godišnjeg Vijeća u Sarajevu, šalju svome vodstvu uvjerenje, odanosti i povjerenja. Vjeruju, da će dostojno neprolaznih uspjeha i svjetlog uzora požrtvovnosti svojih vodja židovski narod iskupiti svoju dužnost u cilju obnove Erec Jisraela. Ufaju se, da će vodstvo postići takovo vršenje mandata nad Erec Jisraelom, koje će biti rukovodjeno da se Palestina ima što slobodnijim useljivanjem Židova i što nesmetanijim radom, a pod potpunom zaštitom od silovitosti razvijati, kao narodna domaja.

Dr. Hugo Spitzer, predsjednik.

Poslanstvo Velike Britanije, Beograd.

Cijoniste Kraljevine S. H. S. sa svojeg vijećanja u Sarajevu mole Vašu Ekspresiju, da izvoli vlasti Njegovog Britskog Veličanstva isporučiti njihovo duboko uvjerenje, da će ona vršiti svoj mandat nad Palestinom u cilju ostvarenja Palestine, kao narodne domaće za židovski narod u onom duhu, koji ju je rukovodio kod njezine deklaracije od 2. novembra 1917. i time sebi zajamčiti vječnu zahvalnost židovskog naroda.

Savez cijonista Jugoslavije
dr. Hugo Spitzer, predsjednik.

Bernardo Klein (Sarajevo) podnosi izvještaj odbora za Keren Hajesod. Navadja, da je statistički materijal izostao radi diskretne naravi istoga, pa da je taj sav materijal podnešen na uvid odboru za Keren Hajesod. Uspjeh je akcije vanredno dobar, a poslovanje s blagajnom u potpunom redu. Naglašuje osobitu požrtvovnost upravitelja, te predlaže, da se istom izrazi priznanje i zahvalnost njegovom požrtvovnom radu. A isto tako i mjesnim organizacijama.

Prelazi se na iduću tačku dnevnoga reda i to

na proračun za iduću poslovnu godinu.

Referent David Spitzer obrazlaže pojedine stavke proračuna te naglašuje, da se kod sastavljanja proračuna išlo sa načela, da se uzmu što niže stavke. Redoviti proračun mora se primiti, a i osigurati, jer nijedno vodstvo ne će htjeti, preuzeti mandat, ako budžet ne буде osiguran. Tražimo, da svaki delegat za svoje mjesto preuzeće pismenu obvezu, da će to mjesto doprinijeti kontingenčni iznos. Bez obveze delegata, da će njihovo mjesto dati odredjenu svotu, te prema tome bez sigurnosti, da će prihodi budžeta biti osigurani, ne može se zamisliti uspješan rad. Do 15. februara mora biti deficit prošle godine uplaćen, a ostali proračun osiguran. Glede sabiranja doprinosa za Savez zatajila je omladina posvera, pa traži od omladine, kojoj savez ide u svijek na ruku, bilo materijalno ili moralno, da učini svoju dužnost te da pomaze Savez u sitnom radu. Što se tiče vanrednog proračuna prepusta referent Vijeću, da odluci, da li će da primiti ili ne.

Dr. Benau (Sarajevo) naglašuje u prvom redu, da je ova godina zlo počela, jer je počela s deficitom. Dolazimo po novac u svim stanovitim krugom ljudi, te je uveren, da se traženi novac neće ni na kakav način utjerati. Predlaže s toga, da se proračun po mogućnosti snizi, te u prvome redu naglašava, da se prošlogodišnji deficit mora pokriti, a predlaže u svrhu smanjena proračuna, da se brišu nekoje stavke. Tako predlaže, da se brišu stavke za agitaciju i agitacioni referat, zatim da se briše stavka putovanje i konferencije i t. d.

Ističe, da je posve pogrešno uvrštanje stavke šekalim u proračunu. Nadalje se protivi vanrednom proračunu za otpremu haluka, jer ako će biti potrebno pojedine haluce otpremiti, da će se u svakom slučaju moći potrebna svota novaca da se naši halucim otpremi u Erec-Israel. Prema tomu bi iznosio budžet svotu od 686.000 kruna, kad bi se odbacile stavke, čije je brisanje predložio. Suglasan je sa predlogom glede kontingenčnog na pojedine gradove, ali smatra, da je pismeno zalaganje jedna formalnost bez ikakve vrijednosti. Naglašuje, da je nemogućnost, da u Sarajevu namakne iznos od 100.000 kruna do 15. februara 1922., koji je iznos određen kao kontingenat za Sarajevo.

Lav Stern (Zagreb) odbija u ime bivšega Radnoga Odbora prigovor, da Radni Odbor nije znao gospodariti. Naglašuje, da na njegovom mjestu pod ovim prilikama ne bi nikо mogao više uraditi i drugačije s novcem gospodariti, jer da nije nijedan novčić previše izdan. Mjerdavni faktori i stručnjaci izrazili su našem Radnom Odboru priznanje, da je sa veoma niskim troškovima postigao veliki uspjeh. Gleda samoga proračuna navadja, da je isti sastavljen sa minimalnim stavkama, tim više, što je iz budžeta ispašao sasvim proračun za list „Židov“, za koji držimo, da će svojim primitkom pokriti sve izdatke. Zagovara, da se budžet primi u cijelosti kao redovni tako i vanredni proračun, jer je taj novac od prijeke potrebe, te se nijedna stavka ne može brisati, a da se Savezni Odbor u svom radu ne bi marao ograničiti.

U debati, koja je veoma živahnja i stvarna, sudjeluju zagovarači, da se u cijelosti primi budžet dr. Urbacha (Zemun), Šime Spitzer (Zagreb), dr. Licht (Zagreb), dr. Bauer (Sarajevo), Michael Levi (Sarajevo), Bernardo Klein (Sarajevo), dr. Aladar Klein (Osijek), a pridružuju se predložima dra. Benaua, nadrabin dr. Levi i dr. Mojsije Mondšajna (Sarajevo).

Referent David Spitzer dobiva zaključnu riječ, te reflektira na pojedine prigovore.

Predsjednik dr. Spitzer predlaže na glasovanje predlog, da li se prihvati proračun predložen od otstupajućeg Radnog Odbora. Proračun bi većinom glasova u prvotnoj stilizaciji primljen, a glasovali su proti istom u svemu pet delegata.

Inž. Grof predlaže u ime rezolucijognog odbora slijedeće razolucije:

A) Organizacija.

I. Mjesne organizacije. U spoznaji odlučne važnosti, što ih imaju m. o. u sklopu Saveza, Savezno Vijeće smatra potrebno krepiti izgradnju organizacije na ovim temeljima:

a) da se na čelo m. o. stave lica, koja svojom cijonističkom spremom i ličnom požrtvovnosti daju punu garanciju za postojani rad i za namicanje sredstava, kako za svjetsku cijonističku organizaciju i njezine svrhe, tako i za S. C. J., pri čemu ima apsolutno da važi zaključak XII. cijonističkog kongresa, po kome počasno mjesto u cijonističkoj organizaciji može da ima samo onaj, koji je ispunio svoju obvezu prema Keren Hajesodu.

b) U spoznaji važnosti žene i omladine, najjače i u pogledu sabirnih akcija, te duševnog i tjelesnog razvoja, Savezno Vijeće skreće pažnju m. o. na to, da u njegovu vodstvu budu žene i omladinci.

c) M. o. imati će dužnost, da se stave u sporazum sa ličnostima izvan cijonističkih redova u cilju osnivanja kuratorija za Keren Hajesod, institucije, kojoj ima da se da opći židovski značaj.

d) U pogledu svih sabirnih akcija naročito Keren Kajemet le Jisroel, a izuzevši Keren Hajesod, nalaze se m. o., da sve Židove svoga

mjesta grupiraju u minjanim, a na čelo svakoga minjana da se stavi radna ličnost, koja nosi punu odgovornost za uspjeh svoga minjana.

e) Stavlja se dužnost m. o., gdje je to moguće u vezi s drugim jevrejskim organizacijama, promicanje omladinskih organizacija izbjegavajući svako suvišno tutorisanje i imajući u vidu, da je osnovna zadaća omladinske organizacije sopstveno raspitanje njezino u jevrejsko-kulturnom duhu.

Savezno Vijeće na osnovu svega toga preporuča m. o., da u najkraćem roku provedu svoju reorganizaciju i u pogledu uprave i u pogledu članova, te da o tome izvijeste R. O. do 1. februara 1922.

II. Distrikti. S obzirom na stečeno iskustvo sa postojećim vojvodjanskim distrikтом, a obzirom, da se o njemu bez učešća vojvodjanskih cijonista ne može da odluci, ovlaštuje Savezno Vijeće S. O., da u sporazumu sa vojvodjanskim sumišljenicima odluče bilo o reorganizaciji bilo o dokinuću vojvodjanskog distrikta.

III. Doprinosi za Savez. Savezno Vijeće smatra doprinos za Savez imperativnom dužnošću svakog organizovanog cijoniste, jer tome doprinisu zavisi opstanak i rad Saveza kao sastavnog dijela svjetske cijonističke organizacije, te vezuje ostatak mjesnih cijonističkih organizacija i učešće pojedinih cijonista u zemaljskoj organizaciji o pravovremenom i potpunom doprinušanju prinosa za Savez.

B) Keren Hajesod.

Proglašujući zaključak XII. cijonističkog kongresa u Karlovinom Varima, koje glasi:

1. Keren Hajesod ima da se namakne na temelju poreza maaseru od imetak i prihoda.

2. Maaser od imetak može da se uplati u obrocima unutar 5 godina, no godišnji obrok ne smije da bude manji od jedne petine ukupne svote.

3. Maaser od prihoda ima se dati kroz pet godina, a proračunava se tako, da se odjeli minimum, koji je slobodan od maaseru.

4. Visina minimuma, koji je slobodan od maaseru za pojedine zemlje, kao i daljnje odredbe za provedenje, ustanovljuje direktorij u sporazumu s upravom Keren Hajesoda pojedinih zemalja.

5. Svaki cijonista je dužan da uđevođi maaser-obvezi.

6. Cijonista, koji u određenom roku nije udovoljio svojoj maaser-obvezi, gubi pravo da obnaša cijonističku službu. Ostale odredbe određuju zemaljske organizacije, odnosno federacije i frakcije.

nalaže upravi Keren Hajesoda za Jugoslaviju, da odmah pristupi određenju minimuma prostog od podavanja maaseru.

U slijedstvu gornjih zaključaka traži Savezno Vijeće:

1. da se svaki sumišljenik, koga zato odredi uprava Keren Hajesoda stavi u službu Keren Hajesoda, po onim direktivama, koje će dobiti od uprave za Keren Hajesoda za Jugoslaviju;

2. da svaki organizovani cijonista, kome imetak ili dohodak ili oboje nadmašuje minimum, koji se ima da oglaši najkasnije do kraja maja 1922. deklarira svoju obvezu maaseru.

3. gdjegod to prilike dozvoljavaju, ima da bude nastojanje cijonista upereno onamo, da jevrejske općine i sve druge jevrejske institucije daju svoj dohodstveni maaser.

4. Da se po mjestima obrazuju zasebni jevrejski ženski kuratoriji za sabiranje doprinosa za K. H. draguljima i nakitima, koji će se posredstvom uprave Keren Hajesoda staviti u vezu s upravom Jewel fonda u Londonu.

C) Palestinski rad.

Shodno rezolucijama stvorenim po konferenciji palestinskih komesara, a uvažujući i iznešene amendeamente S. V. zaključuje:

1. stavlja se u dužnost S. O. daljnja skrb oko palestinskog rada kao jednog od najznačajnijih moralnih faktora organizacije;

2. Saveznom Odboru nalaže se, da u napredak osniva halucke farme s potrebitim obzirom na imigracione prilike, ali najjače s obzirom na mogućnost harmonijskog strukovnog razvijanja halucima, pri čemu ima da najstrožije uvaži i podesnost farme i fizičku i

Ako mi zaključimo, da prekinemo sa radom u Haluc-pokretu kod nas, kao što je bio do danas, to ne smijemo zaboraviti, da imamo 25 halucim i halucot, koji čekaju na emigraciju. Ovi moraju biti otprijeti u Erec Jisrael, i taj trošak otpremi moramo nabaviti. Iz ovih ćemo izabrati one ljude, koji će donekle biti od koristi za Erec Jisrael. Pri izboru ne treba uzeti samo obzir na stručnu spremu, nego i u koliko su isti fizički i moralno sposobni za rad u Erec Jisraelu. Drugi moraju da čekaju, dok budu za to osposobljeni. (Odebravanje.)

Riječ dobiva Moise Schleicher (Sarajevo), da iznese

rezolucije palestinske komisije.

Konferencija palestinskih komesara predlaže saveznom vijeću, da primi ove rezolucije odnosno zaključke:

I. Savezno vijeće zaključuje, da se farma u Mostaru imade likvidirati u okviru ugovora, te da se taj ugovor ne produljuje.

II. Savezno vijeće stavlja palestinskom uredu u dužnost, da kao prvu tačku svoga rada preuzme u okviru danih mogućnosti otpremu onih ostalih halucim, koji su za Erec-Israel u svakom pogledu osposobljeni.

III. Savezno vijeće zaključuje, da palestinski ured ima svoj program rada udesiti u smislu preinake zvanja židovske omladine i podmladka s obzirom na potrebe Erec-Israela, a u vezi i u sporazumu sa savezom jevrejskih bogoštovnih općina, kao i drugih jevrejskih institucija.

IV. Konferencija palestinskih komesara moći Savezno vijeće da odobri predloženi redoviti i vanredni budžet s obzirom na potrebe palestinskog ureda.

V. Savezni odbor ima pozvati halucim, da u smislu pravilnika palestinskog ureda nominiraju svog izaslanika za taj ured.

Dr. Urbach (Zemun) predlaže, da se svi halucim zanatlige odmah otpreme u Erec-Israel, a onima, koji spremu još nemaju, da se da prijeda, da si istu pribave.

Dr. Hermann (Lipik) izvadja, da se kod palestinskog eksperimentiranja ne služi nikakvim sigurnim pravcем. Vrluda se na sve moguće strane, a za silan novac, koji se tako teško sakuplja, osnivaju se univerze, tehnike, muzeji i dižu se dvo- i trokatne kuće, a zaboravlja se na najvažnije t. j. na selo. Ovo vredanje nastaje za to, jer u vodstvu nema ljudi sa sela. Selo je jedinica, na kojoj se mora osnovati čitava izgradnja Palestine. Mi šaljemo haluce, koji dolaze u Palestinu, te hoće da rade, hoće da se žrtvuju, ali se, ne našavši dostoјno polje rada, vraćaju natrag razočarani. Predlaže, da se odavle sa saveznog vijeća dade inicijativa, da se uspori tempo za izgradnju visokih škola itd. i da se sva pomnja u prvom redu posveti zemlji i selu.

Dr. Licht izvadja, da bi razlaganja predgovornika mogla pobuditi dojam, da svjetska organizacija teži više za gradskom kolonizacijom, nego za seoskom. To nije tačno. Reprezentanti oprečnosti mišljenja u pitanju načina kolonizacije Palestine jesu dr. Ruppini i D. Trietsch. Dr. Ruppini i drugovi njegovi zagovaraju više agrarnu kolonizaciju, a dr. Trietsch više industrijsku. Sama činjenica, da je dr. Ruppini zvančni predstavnik kolonizatornih planova organizacije, dokazom je, da ona sve težište polaže na agrarnu kolonizaciju, t. j. seosku. Ozdravljenje židovskoga naroda može da se ostvari samo na taj način, da se židovski narod privede u prvom redu zemlji. Zatim je išlo istočno Židovstvo, odakle je i potekla prva novovjeka kolonizacija. Ako agrarna kolonizacija nije poprimila topliko maha, koliko je trebala, to se krivnja ima prisati jedino nezgodnim prilikama. Prijе, za turškog režima, nije bilo moguće nakupovati veće kompleksne zemalje, a naročito ne državnih, jer se po turškom pravu takva zemljišta ne mogu studjiti, a osim toga Keren Kajemet nije mogao isposlovati prenos vlasništva na sebe, nego je morao služiti se posrednicima (Strohmann). Gradnje kuća u Jafi izvadjuju se većinom na trošak privatnika, a Tel Aviv je izgradjen s pomoću Keren Kajemeta, ali s obzirom na zamašnost Jafe i Tel Aviva. Ne treba se bojati, da će se uslijed gradnje i osnivanja velikih škola za-

nemariti agrarna kolonizacija. Univerzitet ne će nastati odjednom, već će se postepeno razvijati, te će osnivati pojedine institute prema potrebljanim, a dok se izgradi potpuno, bit će vjerojatno agrarna kolonizacija već dovršena. Pored toga kulturni tip agrarne kolonije zadovoljiti će koloniste, te ne će osjećati naginjanje gradu i intelektualizmu. Univerza se osniva za sada samo u toliko, u koliko će to služiti agrarnoj kolonizaciji i zdravstvu Palestine, a pored toga izgraditi će se još za cijelo Židovstvo potrebna katedra za jevrejsku nauku i orijentalistiku.

S naše strane bilo bi stoga nečedno i nepotrebno, da dademo direktive Egzekutivi, koja se davno već služi iznešenim smjernicama. Nije krivnja Egzekutive, nego krivnja leži izvan organizacije, što danas način zaposljivanja halucim ne odgovara našim zahtjevima, a ni zahtjevima egzekutive.

Govornik završuje riječima punim oduševljenja, da smo ovom zgodom dužni, da odamo poštlu i priznanje našim prvim halucima, koji su pošli u Erec Israel, a koji su po veličini predanosti najveći Židovi Jugoslavije.

Predsjednik dr. Spitzer javlja, da je bio kod Kraljevskog namjensika dra. Gjurgievića, te mu je ovaj izjavio svoje žaljenje, što ne može da dodje u Savezno vijeće, ali ga je umolio, da isporuči vijeću srdačan pozdrav.

Nadrabin dr. Levi (Sarajevo) naglašuje, da je osobita potreba visokih kulturnih institucija, jer moramo raditi ne samo na tjelesnoj nego i na duševnoj renesansi. Mora se osvojiti srce i duša Židova, to se mora raditi prigodom kolonizacije u skladu sa duševnim radom. On je uvjeren, da se radi na kulturnom polju manje, nego što bi se trebalo da radi.

Dr. Hermann (Lipik) reflektira ukratko na prigovore protiv njegovog predloga, te naglašuje, da nije protiv osnivanja kulturnih institucija, nego da se samo uspori tempo. Boji se, da bi mogao nastati intelektualni proletarijat.

Ing. Grof (Sarajevo) u debati samo naglašuje, da je otprema naših haluca stajala popriječno 10.000 kruna za svakog haluka. što je apsolutno uvezši prilično velika svota, dok relativno s obzirom na to, da haluc uča svu svoju sposobnost, malen iznos.

Popodnevna sjeđnica.

Dr. Beno Stein dobiva kao referent zaključnu riječ u palestinskoj debati. Reflektira na prigovore pojedinih govornika, te naglašuje, da halucim stogod radili u Erec Israelu, rad im je produktivan, samo današnji način cestogradnja i drugih sličnih akcija je neproduktivan. Otprema haluca odnosno troškovi od 10.000 kruna nisu niti apsolutno skupi s obzirom na velike putne troškove, a stajala bi otprema mnogo više, da nije bilo sakupljeno stvari, koje su mnogi besplatno dali za otpremu halucim. Osim toga mora svaki haluc, da plati jednu funtu sterlinga po-reza, kad ulazi u Palestinu.

Citaju se naknadno stigli brzojavi.

Iza toga podijeljuje predsjednik riječ dru. Adolfu Benahu, koji čita svoj

Kulturni referat.

Prije nego što se u opće pristupi prikazu naših kulturnih potreba i zadača pred ovim zborom nužno je, da se bar s nekoliko riječi osvrnemo na principijelno pitanje, u koliko ova tema u opće spada pred ovaj zbor. To je tim nužnije, jer se već u odgovoru ukazuje cijeli niz smjernica, kojih se pri našem radu trebamo držati. Pogrešno je, da se cijonizam shvati s uskog gledišta jednog nacionalno-političkog pokreta, kojemu je programni cilj restauracija jevrejske načinske domaje u Erec Israelu. I ako je uslijed političke konjunkture posljednjih godina ovaj cilj osobito naglašen, i ako se mi danas iz svih sile naprežemo, da iskoristimo situaciju, to bi mi ipak zapali u grdnut i sudbonosnu grijesku, ako bi se priključili ovom uskom shvaćanju. Nažlost se množe pojave, koje ukazuju, da se mi većinom tom shvaćanju priključujemo. A baš radi toga, što se možebit brzim koracima približavamo realizaciji

nekadašnje »utopije«, baš radi toga moramo se što prije oslobođiti tog uskog shvaćanja. Nekadašnja od Herzla izrečena krilatica, koja je nažalost uslijed naše demoralizacije postala otrvana fraza, o povratku jevrejskomu prije povratka u jevrejsku državu, vrijedi danas više nego igda. Baš radi toga, što smo blizu ostvaranju tisućljetnih čežnja i sanjarija, traže se od nas silne žrtve, kojima smo mi samo onda dorasli, ako je naša duševna orientacija u istinu jevrejska, ako su nam sve te potrebe istinite, ako potječu iz dubine naše duše, dakle ako ih kao nuždu osjećamo.

Ako se na cijonističkom zboru govorí o kulturnim potrebama Jevreja, onda se cijonizam mora shvati u najširjem smislu. Onda cijonizam nije samo jedan specifično određeni politički pokret, već je to sumarna afirmacija svega, što u jevrejskomu zasjeca. To ne smije biti fraza. Ta mi smo oni, koji želimo, da jevrejsko, ono jevrejsko, koje nam je naslijedstvom predano, spasimo i konzervišemo. Kako nam može biti tuđe išta, što tome jevrejskomu pripada? To je bezrazlično, da li se radi o jednom ortodoxnom ritualu, o jednom narodnom običaju ili o jevrejskoj znanosti. Ako je ono inherentni sastav jevrejske nacijske osobujnosti; onda je ono jedan dio nas samih i mi mu moramo posvetiti našu pažnju, kao jednom od onih nebrojnih kameničića, od kojih je sazdana zgrada jevrejskog zavjeta. Negirajući i zanemarujući sad jedno sad drugo, potkapamo mi jevrejsko u nama, i onda su uzaludna sva naša naprezanja i sve naše žrtve. Bez jevreske duše nema jevrejskog naroda, a bez jevrejskog naroda nema jevrejske domaje, ma koliko mi milijuna za to žrtvovali.

Shvaćajući cijonizam kao opći pokret jevrejskog naroda za normalizaciju njegovog položaja, spada u njegov djelokrug sve, što se tiče jevrejskog duševnog žlposta. Naglašujem riječ sve. Jer tu nema i ne može biti izuzetka. Pa ako ne dostaju sile i sredstva za ovaj svestrani rad, ako oficijelni cijonizam ne dospijeva da na svaki sraz našeg duševnog života djelatno upliviše, onda je dužnost svakog cijoniste, da svojom ideologijom utice na svaku granu našeg općeg života. Mi moramo nastojati, da u svim kulturnim i općim ustanovama Jevreja, pa makar oni proistekli iz kakog bilo tabora, unesemo naš duh, da našom afirmacijom jevrejskog oplodimo rad tih institucija. Ne moramo im nijih cijonizirati, što više i ne trebamo ih praviti u užem cijonističkom smislu te riječi, ali ih moramo učiniti jevrejskim. I to u prvom redu mi, jer to je udovoljenje našoj nutarnjoj nuždi, u istom omjeru, kao što moramo plaćati maaser. Jer imade i jedan duševni maaser, koji ne iznosi 10% već punih 100%.

Razvijati naš kulturni rad, postavljati nove smjernice, odnosno naglasiti već priznate i poznate, to je jedan dio ovog referata. Ali je isto tako važan dio proći bar letimice ono, što imamo, što nam predleži. Znam, da u svim našim redovima vlada nezadovoljstvo radu našeg kulturnog djelovanja, da smo nezadovoljni s našim radnicima, našom omladinom. I to je nezadovoljstvo sasvim razumljivo. Sjetimo se samo prvog decenija cijonizma, sjetimo se onog živahnog diskuto-

vanja o svim problemima jevrestva, onog neumornog rada naše omladine oko bistrenja pojmove, sjetimo se tadašnjeg rada naše štampe. To je sve prošlo. Taj je rad zabačen, proglašen sterilnim, bezplodnim, gubljenjem vremena i energije. I vrijeme je preko svega toga prešlo svojim giganskim korakom, zavladao je sasvim drugi duh, nažalost u mnogom pogledu lošiji. Istina, ono se doba »diskutovanja i problema« ako ćemo ga tako nazvati, moralno preživjeti, jer je ono bilo za život nesposobno. Ali se ja usudjujem da ovdje ustvrdim, da je ono doba, po svojoj apsolutnoj vrijednosti bilo više od ovog, što ga danas imamo. Danas vlada neka obamrlost na svakom polju, izgubljen je interes za naše probleme, ali s njime i interes za jevrestvo. Mi smo kod tog pada izgubili veliki dio našeg idealizma, a jevrestvo se pri današnjim prilikama može uzdržati samo skrajnjim idealizmom. Ono poimanje jevrestva, kojeg su naši stari imali, ono poimanje, koje ih je dovelo do toga, da su za to jevrestvo podnašali rado i najstrašniju smrt, to je poimanje izraz jednog bezprimjernog idealizma. Danas mi toga nemamo, a nemamo više ni onog idealizma, kojeg smo imali prije desetak godina. Nema ga ni omladina, koja nas je naslijedila.

Ja se ne mogu sprijateljiti sa mišljem, da našoj omladini manjka volja i želja za jevrejskim vrijednotama, ali njoj manjka jevrejska naobrazba i znanje. Zahtjevi su danas mnogo veći pod jevrejskom naobrazbom razumijevamo mi danas nešto sasvim drugoga, nego u prvo doba cijonističkog pokreta. Onda se je jevrejska naobrazba i znanje crpila iz agitacionih brošura, onda je onaj bio na svom mjestu, koji je vladao većim brojem opće priznatih fraza i izjava markantnih jevrejskih ljudi. Danas mi pod jevrejskim znanjem razumijevamo u prvom redu poznavanje biblije i t. zv. starozavjetnih kulturnih djela. Danas mi tražimo apsolutno poznavanje jevrejske kulture, kako se radjala, sazrijevala i kako je došla do današnjeg stadija. Tražimo kritično i ispravno poznavanje naše povjesnice, u kulturnom i političkom pogledu, da uspostavimo kontinuitet izmedju naše prošlosti i savremenosti. Tražimo danas bar u glavnom poznavanje jevrejske znanosti kao izraženje jevrejskog duha, poznavanje naše literature, naših narodnih pjesama i priča. To su veliki zahtjevi, ali su apsolutni, ako se želi u nama proizvesti kulturni povratak iz ove asimilirane sredine, a ne da se postignu polovične duše, koji nijesu nikuda pristale. To nijesu zahtjevi cijonizma, to su zahtjevi jevrestva. Mi govorimo o kulturnim zadacama Jevreja, a ne o kulturnim zadacama cijonista.

Još nekoliko riječi o našoj omladini. Možebit je baš meni, koji se smatram dijelom te omladine, dozvoljeno da o njoj kažem po koju oštru riječ, jer ona vrijedi i za mene. Ali ne ču da ovdje prikrijem svoj optimizam. Ja vjerujem u jevrejsku omladinu, kao što vjerujem u snagu jevrejskog naroda. I ako su momentane pojave nešto tamne, to se ne smije pustiti iz vida, da je to bolesno doba, koje sad proživljuje sva omladina svih naroda. Posljednje su godine sa svojom silnom depravacijom uplivisale na mlade duše

omladinaca, ubile su idealizam i donekle čovjeka u njima i to nas je doveo do današnjeg stanja. Ali se već opažaju dosta jasni znaci, da omladina trpi pod tim gubitkom, a to je prvi znak ozdravljaja. Samo su tu neumjesni prisilni eksperimenti, omladina će već sanja naći put

Omladina gleda na nas, ona prisluškuje našim govorima, ona intelektivno želi, da nešto čuje i vidi od nas. Možebit u prvom redu od nas, koji ističemo, da znamo, što hoćemo i kuda idemo. Već i radi toga mora da je naš život jedna pojava naše kulturne visine. Nužno je, da se pri tom bar letimice zaustavimo. Naš rad i naš život, ne samo kao Jevreji i cijoniste, već i kao ljudi, mora da nosi obilježje ispravnog shvaćanja čovječanstva, osobito u našem javnom cijonističkom radu. Tu treba vidjeti, što se razumijeva pod pojmom čovjeka, treba da se osjeti, da sav naš život nije zaražen onim lažnim i nizinama, koje karakterizuju današnje vrijeme. Ti zahtjevi nilesu i ne smiju biti fraze, jer na podlozi, koju sad imamo, ne može nastati nov život. A mi trebamo nov život, mi Jevreji u prvom redu.

Ne želim, da naša cijonistička organizacija posegne za našom omladinom, da je osvoji i strpa pod svoju partajsku kapu. To je bilo u prvim godinama cijonizma, i to je na omladinu djelovalo ubitačno. Omladina ne pripada nama, ona pripada jevrejskom narodu. A naša je dužnost, da toj omladini na njezinom teškom putu budemo pri ruci, da joj pomognemo. Mi hoćemo jevrejizaciju našeg cijelog života, naše kuće, naše omladine, našeg društva. To je naš zahtjev, naša zadaća. A omladina, koja je jevrejska ta nam je sigurna podloga za jevrejsku budućnost, pa makar ona i ne pripadala u uski okvir partajne organizacije. Ona će naći put k nama, kad osjeti, da je Jevrestvo u nama tako jako i čisto, kao što je i u njima.

Spomenuli, da je nužno u ovom referatu istaknuti i neke već postignute pozitivne rezultate našeg kulturno-ctigognog rada i da u vezi s tim predjemo na smjernice za iduću godinu. Tu je na prvom i glavnom mjestu ono, na čemu je osnovana zgrada jevrejske nacije, bez čega nema ni Jevreja, ni jevrejske kulture, ni jevrejskog života, ni jevrejske domaće. To je hebrejski jezik. Bilo bi čisto uvredljivo za ovaj zbor, kad bi se ovdje počelo sa dokazivanjem nužde učenja i poznavanja hebrejskog jezika. Samo jedno da spomenem. Bez hebrejskog jezika stojimo mi izvan jevrestva. Bez njega mi nemamo veze ni sa našom prošlošću ni sa našom sadašnjosti, ni sa našom budućnosti. Sve što mi primamo i usvajamo u drugom obliku, ma koliko ono imalo jevrejskog sadržaja, sve to nije jevrejsko, sve je to jedan bezvrijedan surrogat, tijelo bez života. Ja pojnim ogromnu težinu toga što tražimo, uzgoj naše djece u dva jezika, u dva nacijsko-kulturna miličja. To je teško, ali to je sudsina svih ovisnih naroda. I mi vidimo da to ide, konačno to mora ići, jer bez toga mi nigda nećemo doći do stabilizacije, kao i bez domaće. Samo bih u praktičnom pogledu htio nešto da naglašim. Istina, naša je dužnost, da svaki i najmanji pokret koji se rodi ma i na najneznatnijem mjestu, za učenje hebrejskog jezika podu-

premo, ali našu glavnu pozornost moramo skrenuti na decu i to na djecu do desete godine. Znam, da čvrstom voljom i velikim naprezanjem može mnogi da puno toga postigne. Ali ne vjerujem u veliki uspjeh hebrejizacije naših odraslih bar u velikom djelu naše zemlje. Skoro bih rekao, da je tu uzaludno utrošen trud i novac. Ali zato su djeca, ona mača djeca, koja igrajući uče jezik, ona sredina, koja se bez osobitog truda i troška može tako odgojiti, da nauči i da se učivi u jezik naših otaca. Na taj dio našega rada treba svratiti osobitu pozornost. Sama cijon. organizacija mora u tom smjeru da radi, ali u prvom redu moraju pojedini cijoniste, da uplivišu na svoju sredinu, svoju općinu i konačno na Savez općina, da se tim radom i od tuda otpočne. Njihove su mogućnosti, baš u tom pogledu, mnogo veće, a naša je dužnost, da ih na taj rad upozorujemo. Tek onda, kad svakom Jevrejinu budu inherentni primitivni postulati našeg narodnog bivstvovanja, možemo mi očekivati, da će opći rad u tom smjeru dati pozitivni rezultat. Ali u prvom redu opet Cijoniste pozvani, da već sad dadnu dokaz svog ispravnog shvaćanja o jevrejskom odgoju. U tom je pogledu već i kod nas pri našim oškudnim prilikama mnogi ljeđi rezultat polučen, te treba samo nastviti i intenzivnije poraditi.

Izričito, naglašavam, da smatram Savez i oficijelnu stranku preslabom, da to izvede i držim, da su svi poključaji, koje je organizacija u tom smjeru provela, neuspjeli i da gutaju previše novaca. Ali, ako su Savez i organizacija preslabi, to mogu pojedinci u svojim lokalnim prilikama da na tom polju stvore divotna djela. Kud ćemo ljepšeg primjera za to, no što je »Safa Berura« u Sarajevu. Protiv te ustanove se naravno može koješta prigovoriti, može da bude stvarne kritike njezinih manjaka. Nešto idealnog se kod nas u tom pogledu ne može stvoriti. Ali tko je, pa makar i samo površno, zavirio u rad te škole, taj mora dobiti uvjerenje, da je tu ustrojeno rasadište za hebrejizaciju sarajevske djece i da su uspjesi sigurni. A ta je škola djelo sarajevskih cijonista, a ne R. O. ili organizacije. Zar se ne bi u svakom ovećem mjestu naše Kraljevine dala osnovati slična ustanova, pa makar i u nešto manjem obujmu? Ponavljam, glavni rad vodstva i Saveza leži u tome, da nadje one naše ljudi, koji imaju smisla za kulturne zadaće Jevreja, da ih podupiru i da s njima radi, a oni u svojoj sredini moraju naći sredstava i mogućnosti za ostvarenje naših nužnijih kulturnih institucija. Tu je opet onaj zahtjev, da je prva dužnost svakog Cijoniste, da svojim radom nadje mjesto u svim granama jevrejskog života i da cijonističkom ideologijom oplodi sve jevrejske ustanove ne tražeći kraj toga, da provede ekstremnu cijonizaciju.

Ako je nužno, da se iz ovog referata iskristaluju neke teze, koje bi trebale da služe kao smjernice rada i S. O. i svakom pojedincu, onda bi ja i za opće, a osobito za kulturne potrebe, postavio kao prvi kardinalni zahtjev:

Dužnost je svakog Cijoniste, da uzme bitnog udjela na svim pojavama jevrejskog života i da nastoji, da nacionalno-cijonistička ideologija prodre u sve grane specifično jevrejskog života.

sve svoje sile uložiti, da washingtonska vlada podupre što skorije rješenje palestinskog mandata. Senator Commis će ovih dana zamolit predsjednika Hardin-ga, da se što bolje zauzme za pitanje palestinskog mandata, koje će se odijeliti od pitanja mandata za Mesopotamiju. Za sada još se sumnja u mogućnost, da će Amerika zauzeti službeno stanovište kod saveza naroda u pitanju palestinskog mandata. No jasno je, da će američka vlada nastojati, da u tom smislu utječe na alirane. To se vidi iz osobito prijaznoga razumijevanja. Što su ga zahtjevi Sokolova u vladinim krugovima našli. I senator Hitchcock, vodja demokratskog kluba u komisiji za vanjske poslove, izjavio je, pošto mu je Sokolov predočio stanje Židova u istočnoj Evropi, da je pod sadašnjim prilikama, kada je zabranjeno useljivanje Židova u Ameriku, moralna dužnost Amerike, da pomogne Židovima u ostvarenju njihove nacionalne domaje u Palestini.

Sa dobro informirane strane saznajemo, da je talijanska vlada suglasna u tome, da se pitanje mandata za Palestini obradi posebno od drugih pitanja.

Iz cijonističkog svijeta i Palestine

Počasno veče prof. Weizmannu kod generalnog konzula Landaua u Berlinu. Predsjednik cijonističke organizacije profesor Weizmann napustio je Berlin, da se povrati u svoje stalno boravište u London. Posljednjih dana njegovog boravka u Berlinu izkazane su reprezentantu cijonističkog pokreta mnoge počasti sa cijonističke kao i sa necijonističke strane. Spomena vrijedno je ponajprije počasno veče, koje je priredio engleski generalni konsul Eugen Landau u svome stanu prof. Weizmannu, na koje su pozvani bile istaknute ličnosti njemačkog javnog života, ministri, državni tajnici, odjelni predstojnici ministarstva za izvanje poslove, najodličniji zastupnici privrednih krugova, te publicistike. Medju mnogim drugima nalazili su se tako državni ministar pravde prof. Radbruch, državni ministar izvan sl. Dernburg; novi njemački poslanik u Beču dr. Pfeiffer, državni tajnik prof. Becker, od pruskog ministarstva za znanost, umjetnost i pučku prosvjetu; ravnatelj ministarstva Gneist, poslanik pl. Mutius; ravnatelj ministarstva Koepke; referent za Tursku i Palestinu, tajni savj. Padel. Financijske i industrijske krugove zastupali su tajni savjetnici prof. Caro, dir. Elsässer, Sigmund Hirsch, kom. savj. Gerzon Simon, dir. Sobernheim pokraj prof. Sobernheima; konsula Waltera Sobernheima. Njemačko novinstvo po berlinskom izvjestitelju »Frankfurter Zeitung« dru. Guttmannu, od cijonističke strane pridošli su osim prof. Weizmanna: dr. Feiwel, ravnatelj Keren Hajesoda, odvjetnik Rosenblüth, predsjednik njemačke cijon. federacije, kao i oni berlinskog ureda cijon. egzekutive dr. Jakobson, dr. Hantke i Julius Berger.

Niz govora otvorio je prof. Sobernheim sa pregnantnim prikazom razvoja palestinske kolonizacije do početka svjetskoga rata. Njegovi su izvodi, koji poka-

zaše temeljito poznavanje cijele židovske politike, te otkriše objektivno ocjenjivanje pojedinih političkih smjerova unutar Židovstva, bili prisutnima instruktivni uvod k predavanju prof. Weizmann. Potonji polazio je od utjecaja rata na cijonističku organizaciju, opisao zatim pojedine odlomke nove kolonizacije, njezine dosadašnje uspjehe i njezine ciljeve. Govornik je karakterisao postojeće prijave i razjasnio, kako bi ove djelatne solidarnost Židovstva mogla svidjeti. Jaki utisak, koji je Weizmannov govor učinio na prisutne, najbolje ilustrira to, ako se ovdje prikaže bitni sadržaj govora državnog ministra za državne finanocene izvan službe Dernburga, što ga je ovaj u dalnjem toku večeri izrekao. Dernburg, koj je vođio njemačku kolonijalnu politiku u njenom najvažnijem razdoblju, priznavao je u velikim potezima njegova kolonizatorna iskustva, usporedio prijašnje metode kolonizacije sa sadašnjim, te zaključio sa posebnim naglašivanjem, da svaki naobrazeni Nijemac simpatiše sa djelatnosti i ciljem cijonističkog pokreta.

Nakon što je dr. I. Strauss kratko odgovorio, upotpunio je Weizmannove izjave dr. Feiwel u svome položaju kao član cijonističkog financiјalnog i ekonomskog Councillia time, da se upustio u razlaganje metoda načina namaknuća novca za kolonizacijsko djelo, te porasta interesa Židova u svim djelovima svijeta na izgradnji nove Palestine. Time bi zaključen politički dio vrlo uspjele večeri.

Pred ostvarenjem Ruthenbergovog projekta. Jerusalem, 3. siječnja (J. C. B.) Kako saznajemo u cijeloj se zemlji prave velike priprave za osnivanje jednog društva sa kapitalom od 2 milijuna funti šterlinga, a cilj bi toga društva bio ostvarenje Ruthenbergovog projekta o elektrifikaciji zemlje. Po vijestima arapske štampe iz Jaffe i vlada je već započela sa nužnim privravama oko toga. Žitelji sela Schich dobili su od oblasti nalog, da ne obraduju ona svoja polja, koja leže na karti Ruthenbergovog plana. (Ruthenberg sada boravi u Berlinu, gdje je stupio u kontakt sa nekolicinom velikih firma i poduzeća Red. J. R.)

Kupovanje zemljišta u Jerusalemu. Jerusalem, 10. januara. Kako smo već jučili, potvrdio je vrh. komesar Samuel 19. decembra kup zemljišta Palestine Developement Co. od grčkog patrijarhata u Jerusalemu. Također finansijski komite, kojeg je Samuel imenovao za uređenje finansijskih prilika patrijarhata glede otplaćivanja dugova, koji iznose 650.000 funti šterlinga, pristao je na ovaj kup, koji obuhvaća 538 000 kvadratela u Jerusalemu i njegovoj okolini.

Ovaj posjed razdijeljen je na ove dijelove: 1. Kod Jafajke ceste, ono mjesto, gdje je kino »Zion« 32.000, onaj prostor u blizini Becalela 64.000, kod samostana Ratisbon 212.000, na cesti kod jezera Mamila, na putu k željezničkoj postaji 30.000 i 200.000 kvadratela, koji graniče na novu židovsku naseobinu »Palpiot«. Na onom dijelu kod Jafajske ceste će se skoro podići novi trgovачki centar s mnogo dućana, na kojima je Jerusalem dosad veoma oskudjevalo.

Imigracija u Palestinu. Od 1. septembra do 30. novembra prošle godine use-

lilo se ukupno 2465 osoba u Palestinu. Većim dijelom su to oženjeni trgovci i zanatlije, koji su na želju svojih rodjaka, koji već žive u Palestinu, došli u zemlju i donijeli sa sobom strejeve, alat, robu i kućni uredjaj. U decembru se uselilo 1100 emigranata, što znači znatan porast prema broju od 765 emigranata u novembru.

Iz Jugoslavije

Jaar Jugoslavia.

Židovsko nacionalno društvo u Osijeku stvorilo je zaključak, da se u povodu dvadesetipotpisnjeg jubileja dra. Hugo Spitzer-a kao predsjednika židovske bogoslovne općine u Osijeku, uz saradnju svega židovstva u Jugoslaviji osnuje u Erec Israelu maslinova šuma (Jaar Jugoslavia).

Ovih dana navršit će se dvadesetpet godina, što predsjednik naše zemaljske organizacije i predsjednik Saveza jevrejskih vjeroispovjednih općina, dr. Hugo Spitzer stoji na čelu židovskoj bogoslovnoj općini osječkoj kao njezin predsjednik.

Opće štovan i oblubljen sa svog rada za dobrobit svoje općine, za ujedinjenje sviju bogoslovnih općina naše kraljevine u jednu čvrstu organizaciju, čija egzekutiva ima da reprezentuje sveukupno naše židovstvo i sa svog rada za cijonističke ciljeve, primit će povodom svoga jubileja mnoge dokaze čašćenja i poštovanja.

Ipak će malo vrhunac pravog i potpunog zadovoljstva pružati sretan poticaj Židovskog nacionalnog društva u Osijeku, da židovstvo Jugoslavije u počast svečara podigne trajni spomenik u Erec Israelu. Spomenik, ne iz hladnog kamena, ne iz blistave kovine, već iz mnogo, mnogo maslinovih grančica, zasadjenih u zemlju otaca, koje će se rastući razviti u maslinovu šumu. Zasadjena pložima Židova iz Jugoslavije nositi će ime: Jaar Jugoslavia. Živi, vječni spomenik, koji će biti trajnim svjedokom ljubavi i poštovanja našega židovstva prama mužu, koji je imao i ima neprocjenivog udjela na radu za boljšak svega židovstva, a napose na napretku i procvatu židovske općine, čijom sudbinom ravna već punih dvadesetpet godina.

Židovi ove zemlje zaista ne mogu ovom zaslužnom mužu da pružaju ljestve i njemu miličeg odlikovanja, no što je darivanje maslinovih drva za Jaar Jugoslavia.

Židovima sviju naziranja i struja dana je tako mogućnost, da mu darivanjem za ovu plemenitu svrhu odaju počast, da mu iskažu blagodarnost za njegovo mnogogodišnje požrtvovno briganje o udesnjih u i daleko izvan općine, čiji predsjednik je već četvrt vijeka.

10.000 drveta ima da daruje sveukupno židovstvo naše zemlje za šumu — Jaar Jugoslavia u Erec Israelu.

Ne sumnjamo, da će svaki Židov ovu zgodu upotrijebiti, da u počast svečara daruje po koje maslinovo drvo imajući uz to zadovoljštinu, da je dionikom korisnog djela — pošumljivanja svete nam zemlje.

Cijena od K 50 za jedno drvo tako je neznatna, da stalno iščekujemo skoro popunjene potrebnog broja drveta za Jaar Jugoslavia.

Nu ne samo pojedinci, već i židovske općine (Sarajevska sefardska bogoslovna

•općina kao prva darovala je 40 drveta votirajući u tu svrhu iznos od 500 dinara.) i druge židovske korporacije zvane su, da ovim povodom u što većoj mjeri sudjeluju na osnutku Jaar Jugoslavia. Zbudne li se to, onda će osnutak Jaara Jugoslavia doskora postati činjenicom.

SJEDNICA RADNOG ODBORA S. C. I.

Dne 16. o. mj. održana je sjednica Radnoga odbora pod predsjedanjem predsjednika S. C. I. dra Hugo Spitzera.

Iza rješenih tekućih stvari pročitano je pismo Julija Bergera iz Berlina upravitelju Keren hajesoda za Jugoslaviju, u kojem nadovezujući na nedavne goleme organizatorne uspjehe u Njemačkoj, napose time što su za saradnju predobivene najistakniti ličnosti iz asimilantskih krugova, ističe potrebu aktiviranja rada za Keren hajesod u Jugoslaviji. Izjavlja svoju pripravnost, da dodje na odulje vrjeme u Jugoslaviju u svrhu provedenja jedne intenzivne akcije prema po njemu predloženom planu.

U iscrpivoj debati fiksirane su sve mogućnosti i uvjeti provedenja ove akcije, koji će se propići Juliju Bergeru.

Lav Stern referiše o mjerama, poduzetim u svrhu reorganizacije mjesne cijon. organizacije u Zagrebu.

Dr. Beno Stein referiše o halucim napose o njihovoj izobrazbi u raznim zanatima.

Pismo Matijasa Löwija iz Novog Sada, kojim se odriče iz zdravstvenih razloga članstva S. O.-a otpućuje se S. O-u.

Sjednica upravnog odbora Saveza jevrejskih vjeroispovjednih općina održala se u Beogradu dne 8. i 9. o. mj. uz učestvovanje brojnih članova. Nakon prihvata poslovnika savezne uprave izabran je generalnim taj. Saveza upravitelj zemunske realne gimnazije prof. Ivo Kohn. Iza toga referirao je dr. Lavoslav Šik o pitanju općije Jevreja za državljanstvo Kraljevine S. H. S. Nakon svestrane debate zaključilo se, da se povede energična akcija, pa ne bude li ova imala uspjeha, to će uprava Saveza intervenirati na najvišim mjestima. Živu débatu izazvao je predlog sarajevske sefardske općine o osnivanju vjerskog seminara u Sarajevu, te je riješno, da izvršni odbor prouči finansiјalno fundiranje toga seminara. Za sastav nastavne osnove zaključeno je, da se prime u odbor stručnjaci, pa su u tu svrhu izabrana gg. prof.

Szemnitz Zagreb, prof. Kohn Zemun i učitelj D. Levi Sarajevo. Nadalje je zaključeno, da se štipendiraju mladi Jevreji za polazak na bečki pedagogij. Na sjednici iznesen je još cijeli niz poticaja osobito gledom na socijalni rad. Potaknuto je pitanje osnutka jevrejske bolnice, nemoćnice sirotišta, koji bi se zavodi imali osnovati u glavnim mjestima naše Kraljevine. Tom prilikom pretresno je i pitanje državne subvencije za naše bogoslovje, pa je zaključeno da uprava Saveza poduzme u tu svrhu nužne korake kod nadležnoga ministarstva.

K osamdesetgodišnjici nadrabina dra. Jacobia. Povodom osamdesetog rođendana primio je g. nadrabin dr. Hozea Jacob i bezbroj srdačnih čestitaka, koje su dokazom, kako je opće štovan sjedi nadrabin. U petak prije podne došlo je cjelokupno predstojništvo s drom. Konon na čelu da čestita g. nadrabin. Tom prigodom pozdravio je dr. Kon srdačnim govorom svečara te mu predao srebrnu menoru. I hevra Kadiša s predsjednikom Š. H. Aleksandrom, kao i sva druga židovska društva došla su da izraze svoje usrdne želje dru. Jacobu. U ime Radnog Odbora S. C. J. čestitao je dr. Aleksandar Licht svečaru, te mu predao poseban otisak »Židova«. Svečar zahvalio je svima, ganut tolikim izražajem ljubavi i štovanja.

U subotu je prigodom poziva k tori g. nadkantor otpjevao poseban i vrlo lijepo sastavljen mišeberah, na što se g. nadrabin u kratkom govoru zahvalio općinarima na iskazanu mu počast, da zatim ponavlja svoje obećanje iz mладости da svim srcem i svom snagom poradi oko procvata ove općine, koju konačno blagoslovila. Riječi g. nadrabina ostavili su dubok dojam na sve prisutne.

Nemili incident. U subotu, dne 14. o. mj., kad je nadrabin dr. Hozea Jacob i u povodu svoje osamdesetgodišnjice svoj prigodni govor završio blagoslovom općine, ostao je jedini sjediti gosp. prof. dr. G. Schwarz. Ta nemila demonstracija sa strane g. rab. dra. Schwarz-a neugodno se doimala svih prisutnih posjetnika sinagoge, koji s pravom drže, da sinagoga nije mjesto za demonstriranje linih protivština i s još većim pravom očekuju pjetet prema domu božjem sa strane lica, koje i samo fungira kao službenik božji. Stvar je imala neugodan epilog pred sinagogom, kad je jedan od rođaka

svečarovi u svome ogorčenju pozvao na red g. dra. Schwarza.

Dopis iz Broda. Dne 10. o. mj. pridjelo je židovsko omladinsko udruženje Maks Nordau u Brodu n. S. u dvoranu »Apolo«-kina javnu predstavu. Prikazivao se igrokaz H. Grünau »Na putu« u prevodu Olge Platzner.

Predstava je u svakom pogledu vrlo dobro uspjela, pa je većina diletanata pokazala zamjerni glumački talenat. Nešto upuštajući se u kritiku samoga igrokaza, koji je jamačno čitaocima »Židova« poznat, ističemo, da su omladinci Olga Platzner, kao Agata, Vilko Spitzer, kao Ruben, Margita Hoffmann, kao Gina, Ivan Kun, kao David, Neli Kohn, kao Hanna i Julija Dorner kao Irena, potpuno se uživili u svoje uloge i bili potpuno dorašli svojoj zadaći. Režija (Vilko Spitzer) vrlo dobra.

Mnogi od prisutnih oduševljeni ovim prvim uspjelim javnim nastupom omladinača izrazili su želju, da »Maks Nordau« i dalje u što kraćim razmacima priredjuje ovakove predstave.

Iza predstave bila je u restauraciji »Tri gavrana« animirana nevezana zabava.

Medju publikom bilo je i nežidova, na koje je predstava proizvela ugodan dojam. Ističemo, da su lokalne novine »Hrvatska zajednica« o ovoj priredbi spomenato donijele lijepu kritiku.

Sabirna akcija za židovsku djačku menzu: Sarajevo. Židovsko gradjanstvo grada Sarajeva, darovalo je prigodom sabirne akcije, koju je rukovodio g. nadsavjetnik Rafael Atias 26.117 K. od padajući dio na zagrebačku menzu. Osim toga darivali su: Po 2000 K: Dešić Hasanović; po 800 K: Tašaković, H. Hasanović; po 500 K: Muslimanska trg. obrt. banka, N. N.; po 400 K: Braća Kumašin, H. Bajramaga Foča i druge, M. Sudžuković i Brat Avdija, Bičakčić i Slinić, Bezistan Brusa; po 300 K: Mehmed Slinić i drugovi; po 200 K: Murat Fehim Bičakčić, N. N.; po 120 K: Hadži Omerović; po 100 K: Naim Mohamed, Sulejman Mašić, Asim Zildžić, Jusufagić. Ukupno K 7020. (Nastaviti će se).

Zaruke. Naša sumišljenica gdjicaj. Ivka Tausig iz Zagreba zaručila se sa g. Rudolfom Weissom iz Djakova. Srdačno čestitamo!

Svrha je židovskog narodnog fonda da u Palestini kupuje i stiče zemljište, koje će ostati neotudjivim imetak židovskoga naroda. — Žid. narodni fond utemeljen je na V. cion. kongresu god. 1901. i posjeduje već oko 30 milijuna franka. Prihodi neprestano rastu, a iznosili su god. 1920. oko 9 i pol milijuna franka.

Adresa za dopise: Zagreb, Ilica 31., III kat. Uredovno vrijeme od 9 do 12 sati prije podne i od 3 do 6 sati poslije podne. — Novac se šalje na Centralnu eskomptnu i mjenjačnu banku d. d. Zagreb, za račun Ž. N. F. s naznakom svrhe.

Vijesnik Povjereništa Židovskog narodnog fonda Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju.

Cijonisti!

Židovi!

18. tebet je prevažni spomandan u historiji cijonističkog pokreta. Toga je dana, prije 20 godina, V. cijonistički kongres zaključio osnutek Keren Kajemet Lejisrael. Time je veličajni plan, što ga je profesor Schapira zastupao već u času nastanka naše organizacije, a I. kongres s oduševljenjem prihvatio kao zadatak izbavljenja naše zemlje. Zastupnicima našega naroda lebdila je pred očima osnova, da stvore fond, koji će zemlju Eret-

moralnu podesnost halucim; no dok se dojakošnje farme ne likviduju i ne stvori mogućnost emigracije za sadašnje halucim, nema se pristupiti osnivanju novih haluckih farmi.

3. Stavlja se u dužnost S. O., da pod savku cijenu omogući emigraciju onim halucim, koji su već stekli spremu ili koji će je stići, a već jesu dulje vremena halucim.

Kod probira ovih halucim, čijim je ustrajnjem već dovoljno zajamčeno njihova moralna kvalifikacija, ima se odustati od ponovnog ispitivanja njihove kvalifikacije izuzevši slučajevne naknadne diskvalifikacije.

4. Da se previše ne ustavlja pripremanje ljudi spremnih za pioniski rad u Palestini stavlja se S. O.-u u dužnost, da obrazuje halucim u zanatlijskim zvanjima, koja su od potrebe za obnovu Palestine.

5. Stavlja se u dužnost S. O.-u, da se jednovremeno sa strukovnom izobrazbom pesteraka oko duševne izobrazbe halucim, najčešće znanja jevrejskog jezika.

6. S. V. apeluje na imućnije sumišljenike, da u spoznaji plemenitog haluckog pionističkog bilo pojedince, bilo u skupovima, preuzmu snabdjevanje po jednoga haluce ili haluce za preseleđenje u Palestinu i troškove toga preseleđenja.

Imena tih prijatelja halucim zasebno će se istaći u zvaničnom glasilu Saveza.

D) Keren Kajemet Lejisrael.

Proglašujući zaključak XII. cijonističkog kongresa u Karlovinom Varima, prema kojem je jačanje Ž. N. F. od najveće važnosti za geulat haarec S. V. nalaže upravi Keren Kajemeta Lejisrael.

1. da se u najkraćem roku i u najužoj saradnji sa S. O. i R. O. provede takovu organizaciju sabiranja za Ž. N. F., da se postigne na području našega Saveza onaj kontingenat, koji je kao minimum propisan našem Savezu, e da se neizostavno osigura izvedenje minimalnog programa, što ga je namijenio XII. kongres Ž. N. F.

2. U pogledu pojedinih sabirnih akcija stavlja se u dužnost m. o. i mjesnim povjerenicima Ž. N. F. tačno provadjanje direktiva, što će od vremena do vremena dobivati od uprave Keren Kajemeta za Jugoslaviju služeći se pri tome organizacijom minjanim.

3. S. V. stavlja u dužnost m. o. i mjesnim povjerenicima, da svoja iskustva u pogledu sabiranja u redovnim izvještajima barem svaka tri mjeseca saopštavaju upravi Ž. N. F.-a za Jugoslaviju i da podnašaju inicijativne predloge u pogledu shodnosti pojedinih sabirnih akcija obzirom na lokalne prilike, a i u pogledu novih sabirnih akcija.

4. Mjesnim povjerenicima Keren Kajemeta stavlja se u neizostavnu dužnost, da sabrane prinose obračunavaju i doznačuju redovno barem mjesечно, kako bi se doprinjelo propagandi za Keren Kajemet.

E. Kulturni rad.

S. V. i ovaj put obnavlja zaključke u pogledu kulturnog rada stvorene po ranijim Saveznim Vijećima. Skrećući pažnju na prijedloge iznešene na kongresu jevrejskih općina Kraljevine SHS, koji se održavao u Zagrebu 22. i 23. novembra 1921. stavlja S. V. u dužnost svim cijonističkim korporacijama, da kao pozvani nosioci misli obnove jevrejstva svakom prilikom i svim silama, izbjegavajući pri tome svaku partijsku notu, porade oko sustavnog izvadjanja programa kulturne obnove jevrejstva.

Konkretno se stavlja u dužnost svim cijonističkim mjesnim organizacijama, da u koliko to još nije učinjeno bez otezanja i bez obzira na novčane žrtve, odmah pristupe osnivanju jevrejskih tečajeva.

Ovom prilikom S. V. ponovno naglašava dužnost, da se u cilju jevrejskog kulturnog vaspitanja posvuda osnivaju jevrejske biblioteke i čitaonice kao osnovke za izgradnju jevrejskih Bate-Am.

F. Budžet.

U spoznaji da nijedna Egzekutiva ne može da izvrši naloženi radni program, ako joj se na vrijeme ne daju potrebna finansijska sredstva S. V. osudjuje nehaštvo u tome pogledu od kojega S. C. J. kromički boluje od svoga opstanka.

Prihvativši predloženi redovni i izvanredni budžet kao striktnu obvezu S. V. toga i ovde ponovno naglašuje postulatom cijonističke discipline, da se svaki organizovani cijonista neminovno podvrgne dužnosti davanja svoga doprinosu i staranja, da njegova M. O. svoju doprinosnu dužnost potpuno i na vreme izvrši, kako se ne bi ugrozio rad i opstanak Saveza.

Sve rezolucije su jednoglasno prihvateće.

Predsjednik dr. Spitzer vraća u ime odstupajućeg odbora mandat i zahvaljuje na povjerenju, primjećujući, da ne leži krivnja na odboru, ako rad nije bio onako uspiešan, kako bi trebalo da bude, jer su tome krive samo prilike.

Albert Abinun (Sarajevo) predlaže u ime kandidacionog odbora slijedeću listu kandidata za Savezni Odbor i to kao predsjednika dra Hugona Spitzera, Osijek, a kao članove: dra. Morica Levi-a, nadrabina Sarajevo, dra. Davida Alkalaya, advokat, Beograd, dr. Julije Dohany, Karlovo selo, Vojvodina, dr. Aleksandar Licht, Šime Spitzer, Lav Stern, dr. Beno Stein, Marko Horn, David Spitzer, Rikard Herzer, dr. Alfred Singer, dr. Hugo Bauer, Makso Borowic, Slavko Deucht, svi iz Zagreba, dr. Friedrich Pops, Beograd, dr. David Albalia, Beograd, Konfino, Niš, Albert Peso, Bitci, Albert Alkalay, dr. Žiga Bauer i Mihael Levi, Sarajevo, Avram D. Levi, Brčko, Avram Finch, Bijelina Salomon Is. Poljokan, Banja Luka, dr. Isidor Hermann, Lipik, dr. Oskar Spiegler, Brod na Savi, dr. Edmund Fischer Osijek, Ludwig Kerperer, Veliki Bečkerek i Matijas Löwy, Novi Sad.

Predložena listina bi per acclamationem primljena.

Dr. Spitzer zahvaljuje na povjerenju, te primjećuje, da će odbor po svojoj mogućnosti i po svojim silama raditi, ali traži suradnju svakoga pojedinca, ako se hoće postići neki rezultat. Apelira na svakog pojedinog, da poradi u tom, da se obitelji prihvate posle, jer nam je inače naš rad ostao jalov. Kad es vratite kućama svojima, recite to svima.

Nema jevrejskog naroda bez jevrejskog jezika, a ni jezika bez škole.

Sama škola bez pomoći obitelji ne može da ulije u dijete židovski duh. Badava će se dijete mučiti s hebrejskim jezikom, ako u kući ne nadje za to razumijevanja i ako od roditelja ne vidi poštivanje starih naših običaja. Ali uspjeh našega rada zavisi i o materijalnoj potpori. Nismo tražili budžet kao znak povjerenja, već kao mogućnost rada. Povjerenje tražiti ćemo naknadno. Tražimo garancije, da ćemo ispuniti ono, što je ovde zaključeno. Obćajemo da će svi uložiti svoj rad, a on se obvezuje, da će u svom čednom djelokrugu učiniti sve, što u njegovim silama leži. (Burno odobravanje.)

Lav Stern predlaže, da dr. Licht, kao predsjednik rezolucionog odbora, iznese suku rezoluciju.

Dr. Licht Zagreb, moli, da se rezolucije ne smatraju programom rada Saveznog Odbora, nego da se imaju smatrati radnim programom sviju nas. Svaki pojedinac mora radi bezuvjetne predanosti organizaciji da radi koliko mu je god moguće i da izvršava upute Radnoga Odbora. Radni Odbor predat će svakom delegatu jedan djelokrug rada. Ova godina može biti moralni fiasco za Radni Odbor, ako delegati to hoće. Budu li svi sudjelovali u radu, to će se ostvariti program. Apelira na sve sumišljenike, da podupiru Radni Odbor u vršenju naloga iz Londona i naloga naše savjesti. U času, gdje se radi o osnutku židovske narodne domaje značio bi neuspjeh katastrofu za nas. Od vjeća primljene rezolucije ostat će ispisane hartije, dok ne prodru u duh pojedinca. Konačno izrazuje svoje uvjerenje, da će svi izvršiti preuzeti zadatci. Izabrani Savezni Odbor vršit će svoju dužnost, a govornik sam, kojemu je povjeren vodstvo Radnog Odbora, uložit će sav svoj rad i sve svoje sile, radeći za našu zajedničku stvar, dok mu se u vršenju dužnosti sile potpunoma ne satru. (Burno odobravanje.)

Svi se delegati dižu sa svojih mesta i uz pjevanje Hatikve zaključeno je ovogodišnje Savezno Vijeće.

Keren Hajesod

Združenje vodećih njemačkih Židova za izgradnju Palestine. Cijonistička organizacija Njemačke postigla je veliki uspjeh. Dugim i teškim radom za sakupljanjem svih pozitivnih jedinica židovstva i onih izvan cijonističkih redova oko danas zajedničke nam dužnosti izgradnje Palestine, uspjelo joj je prigodom boravka predsjednika svjetske cijonističke organizacije prof. Weizmanna u njihovoj sredini ukloniti sve ogradi, koje su do sada rastavljalje necijonističku židovsku inteligenciju, predstavnike židovskih velikih korporacija, te odlične Židove iz znanstvenih, finansijskih i drugih privrednih krugova od cijonističkih u shvaćanju važnosti obnove Palestine za cijelo židovstvo. Pored žestokih ličnih i denuncijatorskih napadaja »Zentralvereina« i »Agudat Jisrael«, združeni su danas oko rada za izgradnju Palestine, najodličniji reprezentanti njemačkih Židova, bez obzira kojoj struci u židovstvu nadjiju. U ovim osudnim časovima istorije našega naroda, u eminentno najvažnijem pitanju namačnuća obnovnih sredstava za ostvarenje prvih i velikih mogućnosti obnove zemlje, u radu za Keren Hajesod, složile su se razne struje u židovstvu, da tako omogućuju nastavak i uspjeh ove akcije u Njemačkoj u potrebnom opsegu.

Izašao je apel njemačke organizacije Keren Hajesoda, koji se znatno razlikuje od dosadanjih poziva. Zastupnici cijonističke organizacije i pripadnici necijonističkih organizacija traže zajednički skrajanju požrtvovnost svih Židova, izvanredno naprezanje za izgradnju Erec Jisraela. Tim se u Njemačkoj ostvario zaključak cijonističkog kongresa, da se Keren Hajesod ima učiniti općim židovskim narodnim fondom. Ne sumnjam u veliki uspjeh ovoga apela u Njemačkoj, a uvjereni smo, da će i u drugim zemljama ovaj apel proizvesti veliki dojam na one krugove, koji su se do danas oglušili svim pozivima, što ih veličina momenta upravlja na njihovu savjest, što traži njihova čast, prestiž zajednice, kojoj ne smije da pripadaju samo po porijetlu, već i po dužnostima, pa makar ne tako i po intenzitetu osjećaja, koji cijonisti ispovijedaju, a što ih od njih danas smije jedino da dijeli.

Manifest glasi:

»Naseljivanje Palestine vazda je bila u židovstvu velika vjerska dužnost. Sad je dana mogućnost, da Palestine postane židovskom narodnom domajom. Ona stavlja židovstvo pred veliku zadaću. U njenom rješenju pokazat će se, da li Židovi imaju snage da u Palestine stvore produktivnim radom vrednote, da li imaju sposobnost, da tamo u zajednici žive po vlastitim formama, da li će smisao za pravednost, kojemu židovstvo zahavljuje svoju veličinu, moći da djeluje kao ona moć, koja vlada židovskim životom.

Svaki Židov mora da zna, da je sudska nove židovske naseobine i za njega od važnosti. Židovsko djelo u židovskoj zemlji jačati će duh i snagu cijelokupnog židovstva, zato mora ovo djelo stajati nad strankama, te zajedničkom djelatnošću sviju privesti uspjehu.

Velike su poteškoće, ali nijesu neslavljive; bezbrojne su zadaće, ali nijesu

neprovedive. Tlo Palestine ima da služi poljoprivredi, tok njenih rijeka ima da se uredi, imaju se sagraditi ceste, željeznice i luke. Morat će se početi sa sanacijom zemlje, gradnjom bolnica i liječnička će se pomoći morati uvesti. Moraju se osnovati pučke, srednje i stručne škole i izgraditi ih, socijalna pomoć i red imaju se u najširem opsegu provesti.

Dužnost je Židova Njemačke, da u ovom djelu imaju djelatno udjela.

Izvanredno velika sredstva moraju se nasmoći. Sa sakupljenim njemačkim novcem ima se palestinskoj stvari po mogućnosti što više poslužiti. S obzirom na devalvaciju njemačke valute imaju se ovi novci isključivo u Njemačkoj za Palestini izdavati. Koristit će se najbolje djelu izgradnje, ako se u Njemačkoj kupuje roba, koju Palestina potrebuje, ako se palestinski iseljenici podupiru opremom i alatom, stvaranjem postaja za izobrazbu u Njemačkoj, koje će ih gospodarstveno i zanatljski pravljati na njihov nevi život.

Naš apel ide svim Židovima Njemačke. Kako je sa Keren Hajesod-akcijom, koja obuhvaća čitav svijet, stvorena organizacija svih Židova za izgradnju Palestine, to ima ovdje »Keren Hajesod (Jüdisches Palästinawerk) E. V.« da ujedinjuje snage svih Židova Njemačke za zajednički palestinski rad. Keren Hajesod služi poglavito praktičnom kolonizatornom djelu u Palestini. Provedba toga iziskuje od svakog pojedinca djela, koja odgovaraju veličini zadaće.

Keren Hajesod (Jüd. Palästinawerk) i t. d.

Dr. Alfred Apfel, Leopold Badt, drugi predsjednik bogoštovne općine u Berlinu, rabiner dr. Bäck, Dr. Cora Berliner, Kurt Blumenfeld, prof. dr. Albert Einstein, sanitetski savjetnik, dr. Leopold Veilchenfeld, prof. dr. Adolf Goldschmidt, dr. Artur Hantke, Siegmund Hirsch, prof. dr. S. Kalischer, dr. Alfred Klee, glavni konzul, Eugen Landau, dr. Rudolf Leszynski, savjetnik dr. h. c. Magnus, prof. dr. Eugen Mittwoch, dr. Felix Pinner, pravnik, Felix Rosenblüth, dr. Aron Sandler, komercijski savjetnik, Gerson Simon, bankar, Hugo Simon, prof. dr. Moritz Sobernheim, tajni savjetnik dr. Julius Stern, prvi predsjednik bogoštovne općine u Berlinu, Hermann Struck, tajni savjetnik, Berthold Timendorfer, dr. Ernst Wassermann, Oskar Wassermann, Siddy Wronsky.

Keren Hajesod-akcija u Jugoslaviji. Iza konferencije Saveznoga Vijeća u Sarajevu zaputio se upravitelj Keren Hajesoda Šime Spitzer sa 2 člana Radnoga odbora u Mostar i Dubrovnik.

U Mostaru održana je u užem kruugu članova tamošnje mjesne organizacije konferencija, u kojoj je tretirana svrha i organizacija rada za Keren Hajesod, te nakon odulje debate obrazovan mjesni kuratorij sa g. Davidom Koen na čelu. Ozbiljno razumijevanje učesnika ove konferencije za golemu važnost Keren Hajesoda i poznata agilnost g. Koen je jemstvo, da će jednoć započeta akcija u Mostaru donijeti lijepih uspjeha.

U Dubrovniku pribivao je konferenciji veliki broj tamošnjih sumišljenika, koji su imajući već jasnu predodžbu

o materijalnoj žrtvi, što je od svakoga svijesnoga i uspravnoga Židova iziskuje ispunjenje dužnosti prama Keren Hajesodu — pokazali veliki interes za organizatorno-tehničko pitanje provedenja akcije. U mjesni kuratorij ušle ličnosti, gg. Reiss, Tolentino, Amselberg i Ferrero ispunjavaju nas čvrstom vjerom u odličan uspjeh njihova rada.

Namjera izaslanika Saveznog odbora, da nastave svoj put u Split, na žalost je osuđena uslijed burnog vremena na moru. Nadamo se, da ćemo u dogledno vrijeme imati priliku, da posjetimo naše splitske sumišljenike, koji su do sada tako uzorno vršili svoje dužnosti prama židovstvu.

U Sarajevu nastavljena je po mjesnom kuratoriju akcija poduzeta po članu Radnoga Odbora dra. Alfreda Singera.

Dne 2. januara posjetiše dr. Oskar Spiegler (Brod) i Felix Baum (Zagreb), Derventu, da u toj malenoj, ali jednoj od naših najrevnijih mjesnih organizacija provedu akciju za osnovni fond. Na večer održan je u dvorani »Židovskog doma« sastanak svih Židova, na kojem su članovi odaslanstva u oduljim razlaganjima prikazali veličinu današnjeg momenta, koji svakom Židovu mora da nalaže, da podupire gradjenje Erec Jisraela davanjem svoga maasera. Ovome pozivu odazvaše se, što odmah, što u toku slijedećeg dana malne svi Židovi Dervente. Broj i visina upisa nijesu ostali za očekivanjima, te se ova mjesna organizacija, kao nijedna druga u Jugoslaviji, već danas može time ponositi, da je svojoj dužnosti prema Keren Hajesodu posve udovoljila. Ovaj uspjeh imade se poglavito priznati vrijednoj saradnji predsjednika općine g. Davidu I. Pesachu, koji je već prednjačivši primjerom mnogo pridonio ovakovom lijepom zaključku rada odaslanstva. U mjesni kuratorij ušla su gg. vet. Bien, Levi D. Pesach i rabin Altarac.

Iz židovskog svijeta

Mučeništvo židovskihbjegunaca na Dnjestru; kralj Ferdinand traži, da se smjesta dokine ovo stanje.

Rumunjska štampa objelodanjuje vijesti o raznim dogadjajima na rusko-besarapskoj granici, iz kojih se razabire, da su rumunjski vojnici na Dnjestru počinili nedjela na židovskim bjeguncima, kojima je uspjelo, da se spase iz sovjetske Rusije.

»Montuirea« javlja slučajeve, gdje su ti bjegunci, a medju njima žene i djeca, bili smaknuti ili posve orobljeni. »Adverul« u Bukareštu opisuje ubijstva i pljačkanja, koja su se zbivala u zadnje vrijeme na Dnjestru. Ove prilike su portajale, premda je ministar nutarnjih poslova istupio protiv izgreda onih vojnika, koji su ratno stanje i cenzuru upotrebili u svoje svrhe.

Ovaj list javlja jedan slučaj, gdje je grupa od osam ljudi od jedne pogranične straže bila na upravo zvierski način ubijena.

Ruske oblasti tražile su na to dozvolu, da predju preko Dnjestra i da se sami informiraju o dogadjaju. Zatraženu dozvolu dobiše. No prema današnjim vijestima ustanovljeno je, da su pogra-

nični vojnici uapsili ove ruske oficire, pa oduzevši im sve vrednote, zlostavljadi i napokon ubili.

S izvješćem o ovim nečuvenim djelima, čiji uzročnik je kapetan Mardaire, uputio se ministar unutrašnjih djela u kraljevski dvor. Kralj je bio veoma dirnut od ovih vijesti i naredio je, da se gospoda Take Jonescu i vojni ministar general Holban odmah telefonski pozovu u dvor. Diskusija, koja je onda proglašila, trajala je blizu dva sata.

Može se toliko javiti, da je kralj objavio, da ne će dopustiti, da ova situacija ma i jedan dan dulje potraje. Ministar predsjednik obećao je, da će najstrože mјere poduzeti protiv izgrednika. Raspravljalo se takodjer o opsadnom stanju, komu se imaju pripisati ovi dogadjaji.

Jedna prijetnja na židovske legitimiste. Prigodom debate i idemnitetu u madžarskom parlamentu govorio je i reformirani svećenik J. Stephan Kovacs, član kluba malih posjednika, potom pristalica vlade i protivnik legitimizma. Kovacs sloji na zastarjelom stanovištu, da se židovsko pitanje krštenjem dade riješiti. U dalnjem toku svog govora rekao je slijedeće: U javnosti se čudno dojma, da su se danas mnogi Židovi, koji su se u doba onih žalosnih dogadjaja pokrstili, opet povratili židovstvu. Na tom da je dijelom krivo i krštanstvo, koje pokrštene Židove nije ljubavlj Kristovom primjelo među se. To da je dalo povoda mnogim nesporazumcima. Da krštanstvo tako malo privlači Židove, po njegovu je mišljenju možda razlog u tomu, što medju kršćanskim vjerama ne vlada ona harmonija, koja bi bila podobna djelovati kao dobar primjer na Židove. On da je već prije nekog vremena Paula Sandoru, koga drži za pravog izraelita u kršćanskem smislu, da ne bi bilo zgodno, da se židovstvo u pitanju kralja suprotstavi većini naroda, jer bi to moglo mati kobnih posljedica. Židovstvu da predstaje bez sumnje još teški dani, jer kada se u Rusiji opet uspostavi prijašnje stanje, sa svim sigurno će tomu mnogi Židovi pasti žrtvom. To da će imati za posljedicu, da će velike mase židovskih bjegunaca poplaviti susjedne zemlje, a to će antisemitizam u ovima snova oživjeti, jer se u njima danas već donekle umanjio. Stoga da je madjarsko židovstvo na krivom putu, ako drži da će mu povratak k prijašnjem stanju donijeti poboljšanje. Prilike od 1918. godine ne mogu se više povratiti. Stoga da je madjarsko židovstvo na krivom putu, ako se suprotstavi velikoj milijuni madjarskog naroda, jer bi to moglo nanovo dovesti do antisemitskih erupcija, a na očigled elementarne snage narodnog osjećanja vlada ne bi bila u stanju da mržnju naroda proti Židovima obuzda.

Amerika i mandat za Palestinu. Washington, 4. siječnja (J. C. B.) Kako J. C. B. sa potuzdane strane saznaje učinjen je prije nekoliko dana pokušaj, da se pitanje palestinskog mandata odijeli od sveopćeg pitanja za mandat, da bi ratifikacija, engleskog mandata za Palestinu po savezu naroda mogla u što skorije vrijeme uslijediti. Ovaj je pokušaj učinjen od nekolicine visokih funkcionara u zajednici sa senatorom Commissom, čiji je veliki utjecaj poznat, i koji je Sokolovu obećao, da će

Israela dovesti u neotudjivu vlasnost židovskog naroda i tako trajno osigurati narodno obiježje jišuva. A Herzl, koji se svom svojom osobnosti zauzeo za osnutak Keren Kajemeta, popratio ga je sa značajnim riječima: „Narod neka ne bude samo zakladatelj, nego i trajni gospodar ove imovine“.

U Keren Kajemetu oživjela je jedna visoka misao mojsijevog zakonodavstva, ideja socijalne pravednosti. Stoga se obratila Keren kajemetu od prvog časa simpatija, da i ljubav sviju Židova. Njegov prihod, koji se sastoji od sitnih i najsitnijih opetovanih darova tisuće i tisuće njegovih prijatelja u svim zemljama svijeta, rasio je usprkos najvećih katastrofa, što su stige naš narod, postojano od 12.000 engl. funti u prvoj godini sakupljanja na 161.000 funti u god. 1920. A sveukupni iznos unišlih darova za Keren kajemet u 20 godina njegova opstanka narasao je na 880.000 funti.

Hvala ovom razvitu moglo je naše narodno blago uskoro da započne sa radom u Erec Israelu. Ponajprije trebalo je stvoriti prepostavke za svrshodno sticanje zemlje i njezino kolonizovanje. Zato je Keren kajemet nastojao da iz vlastitih sredstava promiče sve odlomke nacionalnog kolonizatornog djeovanja i tako olakšao osnutak novih samostalnih instituta za kolonizaciju. Kad su,iza San Rema, otpale zaprijeke sticanju zemljišta, a vrhovna cijonistička instancija proglašila Keren kajemet nosiocem židovske agrarne politike na selu i u gradu, podigao je — prikloniv se opet svome iskonskom zadatku — narodni zemljišni posjed sa čvrstom odlukom na 75.000 dunuma.

Time su omogućeni počeci jedne zbiljske nacionalne kolonizacije, ali još nijesu ni izdaleka ispunjeni zadaci našega narodnoga blaga. Samo u prošloj godini kupio je za 360.000 funti zemlje i opteretio na dugi rok sa obvezama; on mora da ih ispunji, mora da kupljena zemljišta ameliorira, on mora da se briga za nužne potrebe tisuća sunarodnjaka, koji dolaze u Erec Israel i ondje traže zemlju i rad, on mora da osigura oveću pričuvu zemlje.

20. spomendan Keren Kajemet pozivlje sve svoje prijatelje, pozivlje cijeli židovski narod na uvidjavnost na rad. Jubilarna godina neka bude namijenjena u dvostrukom nastojanju, dvostrukom naprezanju službi našega narodnoga blaga. Osnovka nacionalnog kolonizovanja jest i ostat će zemlja, geula titan laarec. Donesite zemlji otaca izbavljenje, stvorite narodu bez zemlje nova vrela života.

CIJONISTIČKA EGZEKUTIVA :

Weitzmann, v. r.

DIREKTORIJ KERENA KAJEMET LEJSRAEL:

Mjeseca tebata 5682.

Usiškin, v. r.

Schocken, v. r.

Židovska bogoštovna općina u Staroj Kaniži (Bačka) traži

**predmolitelja, šoheta-
ubodeka i koreha**

Nastup službe 1. aprila 1922. Stan besplatan. Plaća po dogovoru. Putni troškovi nadoknadjuju se samo naročito na pokus pozvanima.

Predsjednik.

**Instalacioni
zavod**

za ugradjanje električnih centrala, električne rasvjete, telefona i telegrafa

Milan Freiberger

Bakačeva 5 Zagreb Bakačeva 5

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posje, ugalj i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-65

Kupujemo sve vrsti upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu — Zavod za posudjivanje nepremočivih ponjava

כ ש ר

Tvornica suhomesnate robe u Brodu na Savi nudja na veliko i malo prvorazrednu

suhomesnatu robu
strogoo košer

uz jeftine cijene. Na zahtjev šalju se uzorci pouzećem. **S. HENDEL**

Brod na Savi

PAPIRA

PISAĆEG I RISAĆEG PRIBORA

za preprodavace na veliko i najjeftinije uz brzu, točnu i solidnu podporu, može se dobiti kod

MERKUR

D. D.

veletrgovina i konfekcija papira

Telef. 17-95 - ZAGREB - Ilica br. 31.

Brzojavni naslov: PAPMERKUR

Podružnica:

Beograd, Kralja Petra br. 70

Tražite cijenik badava

Brusiona i trgovina nožarske robe

Đjekoslav Flossberger

vlasnici: Mirko Rothmüller i Hermann Grossmann

Ilica 8. dvorište

Solinger briće, solinger škare za manicure i sve vrsti drugih škara, solinger noževi, džepni kuhinjski, mesarski i tehnički. Gilette nožići (Robert Klaas, Mem, Ka-Ha i dr.) — Rollfix Abziehapparati i dr., kao i sve vrsti u ovu struku zasjecajućih predmeta.

Natječaj

Kod izraelitičke bogoštovne općine u Valpovu ima se popuniti mjesto

kantora

Isti imade bili podjedno i vjeroučitelj na pučkim školama u području općine, te mohel i šoht ubodek.

Beriva sastoje se od 12.000 kruna godišnje plaće i 12.000 kruna godišnjeg skuparskog doplatka. Stan u naravi i ogrijev.

Reflektanti treba da su vješti hrvatskome ili kojem drugom slavenskom jeziku, te imaju svoje molbe obložene uvjerenjima o sposobnosti podnijeti do 28. februara ove godine. Putni troškovi nadoknadjuju se samo primjenom.

Izraelitička bogoštovna općina u Valpovu.

Na veliko!

Na malo!

Naranča i limuna

mādarine, smokve, rožčice, lješnjake, sultanine, badema, datulja (urmel), mālaga, grožđje, talij. maroni i t. d. uz najjeftinije cijene kod tt.

J. DRAGONER

Zagreb, Zrinjevac broj 15.

Vunene tkanine

Platnena roba

Švajcarski voili i batisti

M. BAUER

Tekstilna roba na veliko

Ilica 39 - Zagreb - Ilica 39

Uzorke šaljem po želji

DARUJTE MASLINNOVA DRVA ZA JAAR JUGOSLAVIA

1 maslinovo drvo . . . . .

K 50.—

KROJAČKA DVORANA
ZA GOSPODU
HINKO GRAF

ZAGREB
BERISLAVIĆEVA ULICA 4

Izradjuje odijela najmoder-
nijeg kroja. — Veliki izbor
engleskih prvorazrednih
štofova. Cijene umjerene!

Prispjeli
VIJENCI i KITICE

za nevjeste iz voska kao i obični se-
ljački, uz tvorničke cijene. Samo na ve-
liko kod veletrgovine D. M. C. robom
Ferdo Schwarz, Zagreb
Trenkova 20 Telefon 17-93

T A H E I A
MEDJUNARODNO SPEDICIJONO PODUZEĆE
Jelačićev trg 23 **ZAGREB** Telefon br. 16-12

Internacionalni transporti. Tranziranja robe.
Uskladištenja. Svakovrsni prevozi.

Carinsko-posrednička poslovница

VELETRGOVINA KRATKOM I PLETOVOM ROBOM

C. D. GAON

JELAČIĆEV TRG 23 **ZAGREB** TELEF. INT. 23-72

SKLADIŠTE ČIPAKA, VRPCA, VEZIVA, OGRLICA, KRAVATA, SVI-
LENIH RUBACA, ČARAPA, RUKAVICA, MAJICA, GAČICA ZA
KUPANJE, RUPČIĆA, DUGMETA I DRUGIH ARTIKLA

Zefiri, kretoni, vuneni deleni, mo-
lino i ostala manufaktura kod

IMPORT SLAVKO HIRSCHL

ZAGREB — ILICA 47 (dvoriste desno.)

Asbestni škriljevac

cement, vapno, opeke,
betonsko gvožde, traverze
i sav gradjevni alat, te materijal
prodaje na veliko:

GRADIVO "trgovačko društvo za
promet gradjevnim, i
tehničkim materijalom
ZAGREB Bogovićeva ulica br. 3
Telefon 5-55 Brzojavi „Gradivo“

ב ש ר

Sve vrsti prvorazredne
suhomesnate robe

strogog košer

nudja uz jeftine cijene

Samojlo Singer, kantor
Zagreb, Dolac (košer mesnica)

»LYO«

Prva jugoslavenska tvornica
kosmetičkih preparata
nudja svoje najnovije kosmetičke preparate:

Shampoo u omotima
Shampoo tekući,
Poudre u 4 boje,
Poudre specijal,
Poudre na kilograme,
Poudre u kamenu,
Prašak za zube,
Pasta za zube,
Parfumi,
Eau de Cologne,
Eau de Cologne Russe,
Eau de Bouleau (Birkenwasser),

Eau de Quinine*
Bay-Rum*
Crema za lice,
Slipsa za brijače,
Sapun za brijače,
Prašak za bijele cipele,
Rouge tekući,
Rouge čvrsti,
Sol za kupke,
Baby Poudre,
Prašak proti znojenju,

ZAGREB
VLAŠKA ULICA BROJ 125

Briliantine tekući,
Briliantine u teglama,
Briliantine u tubama,
Pomada za usne,
Crnilo za obrve,
Manicurette,
Huile de Noisette,
Huile de Bardanc,
Vinaigre de Toilette,
Coniferensprit,
Lotion de Lilas,
Spužve od gume.

Preporučamo naše parfume najnovijim mirisima i u elegantnim brušenim bocama, koji su ravni franceskim parfumima
Roba se razašilje i pouzeće!

Proizvodi označeni sa zvijezdicom dobiju se u $\frac{1}{2}$, liternim bocama

Tražite naš najnoviji cijenik, koji dobijete bādaval